

A close-up photograph of a red book cover. The book is lying on a dark, textured surface, possibly a table. Several bright yellow autumn leaves are scattered around the base of the book, partially overlapping its edges. The lighting is soft, highlighting the texture of the book cover and the veins on the leaves.

ЛИСТАЊЕ ЖИВОТА

Житиште, 2016.

**Зборник
одабраних радова са
Књижевног конкурса „Банатско перо“
Библиотеке „Бранко Радичевић“
и
Клуба књиге „Бранко Радичевић“
Ж И Т И Ш Т Е**

Жири: **Александар Бјелогрлић
Радивој Шајтинац
Драгутин Минић Карло**

Рецензент: **Милана Рајић**

Уредник: **Весна Ћук**

ЛИСТАЊЕ ЖИВОТА

**Библиотека
"Бранко Радичевић"
Житиште, 2016.**

ЛИСТАЊЕ ЖИВОТА

Безмало већ деценију и по, у суживоту житиштанске Библиотеке и Клуба књиге, обједињених именом чувеног елегичног песника стражиловске линије, континуирано траје ова ентузијастична и књигољубива иницијатива, која посредством писане речи, сваке јесени, окупља (не)аматерске и (не)афирмисане ствараоце-конкуренте, домаће и регионалне, на повлашћеним страницама Зборника. Изазвани могућношћу да тематски неомеђени одаберу медијум прозе, поезије или афоризма, путем кога ће манифестовати свој списатељски дар и мисаоне преокупације, приповедачи, песници и афористичари широм српско-хрватског говорног подручја, заиста у великом броју, пружају одазив и подршку, сада већ с правом традиционалном, литерарном конкурсу „Банатско перо“, који је са годинама постао лепо локално обележје ове средине. Три жанровска дискурса прописана пропозицијама конкурса, условила су и тријадну структуру

Зборника, чије просторе увек исписују у квалитету најистакнутији радови према мишљењу именованог жирија. Засигурно почаствовани указаним поверењем у исправност вредносне процене њиховог литерарног чула, актуелни чланови жирија, дугогодишњи сарадници и пријатељи библиотеке и конкурса, Александар Бјелогрић, Радивој Шајтинац и Драгутин Минић Карло, провејали су пристигле радове, сваки за поверено му подручје, кроз своје истанчано арбитрашко сито, пажљиво издвојили оне одрживе, и успеле, те их уз акрибични, ваљани доказни предговор, предали уредницима, а надасве будућим читаоцима.

Сав тај раскошни галиматијас овогодишњег Зборника могуће је на овом месту утишати и помирити још једним освртом, у другачијем светлу и интерпретацијском кључу, на иманентне чиниоце свих остварења, који су им подарили предност у односу на прегршт других, препуштених случају те „боље прилике“ о којој говори један од чланова жирија. Примарно, разлиставачући прозни избор за ову годину, намеће се утисак да све кратке приче у њему, својим фабулативно-сижејним везом потичу из регистра сећања, такорећи припадају *врту сеновитом пуном снопрстих успомена*, када бисмо се послужили широм синтагмом из песме *Михољска сарабанда* београдског аутора.

На тај начин прича о немуштом дијалогу између девојчица – Петре и Милице, који је своју артикулацију добио тек у одраслој доби ових јунакиња, пре свега је сведочанство о једном присилном подсећању на детињство, које је социјално изопштена и угрожена девојчица Милица престала да живи задојена оскудицом и мемлом *урушене тугларе*. Надаље, не сежући нарацијом у тако далеку прошлост, наилази сказ у коме, захваљујући

човеку оксиморонског имена (Бели Чађеновић), Тићини потомци, деца такође не навикнута на изобилје, конзумирајући храну са *псећег мениа* (и истовремено апострофирајући атмосферу *Барбела* Биљане Србљановић), доживљавају рашчовечење, буђење анималности проузроковане праинстиктом за преживљавање (*деца једу халапљиво и све реже једно на друго*). Између осталог, сличну супституцију природне природе другом наметнутом, те стеченом, бележи и кратка проза *Вучји дозов*, убрајајући се тиме у бројне мотиве сличне провенијенције настањене у делима савремене филмске и књижевне продукције.

Када напустимо кратку начињену дигресију, не тако секундарног значаја за покренуту тему, сусрећемо се са још једном *литерарном ђинђувом* из сеновитог врта, са сећањем на *лице у сенци, речи у магли, глас недозван*, које запоседа душу кћери умешног дрводеље Алексе Радова. Приповедно „ја“ сторије транспарентног, но ефектног наслова – *Алекса Радов* еквивалентно нараторској инстанци *Људи од папира* придружује се великом Кишовом питању: како у овом веку писати о губитку оца, *горком талогу искуства*, а да то не буде банално нити патетично. У Кишовом случају одговор је била форма, у случају наших ћерки, рекло би се да су то филигрантски меандри неспокоја.

Посрамљена девојчица из приче *Не плачи, душо моја*, са позиције стасале жене констатује да *живот промину као сенка облака, као летње невреме*, и сложивши се у тврдњи са Андрићем да *сећања имају снагу живота*, износи епизоду из прошлости, која у правом смислу има дубину дечије трауме, међутим, трауме, коју је кроз изненадан сусрет са другарицом из детињства, рационализацијом, најзад, обеснажила.

Својеврсни поглед уназад баца и приповедна минијатура *Старији брат*, чија је ретроспекција испуњена епском димензијом фигуре старијег брата, која окончава тегобном поентом, проистеклом из мучног колективног искуства наших ратних пустошења: *Срећна су она деца чији родитељи нису ратовали. Она могу да слушају неке друге приче. Бајковите.* Те среће рекло би се да јесу деца јунака из прозе са интернационалним мотивом изгубљене ципеле – *Бајка или обична прича*, потомци протагониста из *Места за љубав*, а можда би то били и синови и кћери, млади калемови пасторалне, хармоничне брачне заједнице Рајка и Катице из наративне цртице *И то је љубав* – да су их имали.

У другу руку, оно што у формалном смислу повезује ове приче, осим поменуте заокупљености патином ишчезлог времена, јесте приклоњеност традиционалном проседеу. Искорак из ове закономерности јесте, изнад свега, поменута прича *Старији брат* у којој се догађа формални експеримент - дезинтеграција традиционалних обличких премиса (што је, подразумева се, супериорни императив (пост)модерне књижевности), спроведена кроз елиптичну синтаксу и разумом незауздани говор, а уз њу и *Оптимиста* где се експерименталност обавља на плану дубље семантике изреченог. Жена, ангажовани и посвећени књижевни посленик, утиче на креирање племените, спасоносне идеје да *читање може да продужи живот*. Заведени неминовном асоцијацијом, закључујемо да би ова прича о суицидном колекционару антикварних књига могла носити помало пекићевски назив – *Жена која је јела смрт*.

Остатак избора, иако већма подлеже поетичким начелима изворно западноевропског жанра кратке приче, то јест функционише између традиције и иновације, (са

знатним преимућством традиције), никако није штиво, да тако кажемо, *за једнократну употребу*, инспирисани насловом једне од прича ведро садржински ослоњеној на шаљиво, црнохуморно искуство полакомљених Југословена, који су туристичку понуду Трста препешачили у самртним ципелама.

Напоследку, између традиције и иновација плива и казивање *Чико, може једну станицу*, у смислу преиспитивања етикетираног кућног васпитања, анахроности бонтона код савремених нараштаја и свих пожељних образаца понашања, који су, чини се, урушени прежици прошлих времена, прежици који задобијају једну субверзивну реинтерпретацију. Наратор, сведок или очевидац, забринуто сажима своју моралну дилему у моту: *Хоће ли нови људи бити бољи или гори? У својству некаквог футурустичког виђења тих нових људи*, породична драма *А то се дешава другима* решава ову недоумицу времешног путника из трамваја одговором негативног аксиолошког предзнака. У њој се упознајемо са јунацима, представницима тих *нових људи*, захваћеним потпуном колизијом вредности и неповратним моралним падом. Интересантно, сва пала бића у овом триптиху носе библијска, хришћанска имена (нарцисоидни блудник Константин, посрнула мајка Анђела, њихови потомци, штићеници Св. Петке – Богдан и Јован, рођен на Божић), као подсетник на некадашњу чистоту и богоугодност, која се извргла у своју супротност.

Прави доказ превласти традиционализма у конкуренцији овогодишњих прича, репрезентује *Шљива ранка*, чији јунаци такође носе имена надахнута хришћанским вредностима: Даринка (даровати, бити несебичан) и Богомир (живети у миру са Богом). Незаобилазно подсећање на Лазаревићеву реалистичну

приповетку (на које је утемељено указано у наредном поглављу), линеарност приповедања, декаденција патријархалних норми живота и владања, с тим у вези расап патријархалне породице, демонизација града у конфронтацији са афирмативношћу села, лирски пасаж усменог порекла, односно баладични омаж са краја приче (две шљиве, два сеновита дрвета из народне традиције гранама се укрштају на прашним прагу некадашњег породичног дома, чиме метафорички упућују на простор среће и заједништва, који су у оноземаљском свету, пронашли унесрећени супружници) јасно поткрепљују изнету констатацију. Једина опозиција, стваралачка надоградња постојећих наративних темеља била би чињеница да Даринкин лик није типизиран: Даринка је инверзна лику патријархалне жене, она попушта, одустаје; Даринка је Лазаревићева Марица у искривљеном огледалу.

Премда проза у мањој мери, поезија у Зборнику у већој мери, таласа између традиције и иновације, у истинском елиотовском смислу. На фону иновације успоставља дијалог са традицијом, доминантно посредством интертекстуалности. Наиме, литерарне релације плету густу мрежу, чија су чворишта канонски писци домаће и светске књижевности: песму *Присени*, која фингира старозаветни стил, аорист *Књиге постања* и чува апокрифне представе о суботи, наткриљена је сенима Ђуре Јакшића; *Долази светлост* стихована је посвета књижевнику-космополити Моми Димићу; у инверзном наслову *Море и старац*, призива се Хемингвејево романескно остварење; антологијска песма утопљеног нихилисте – Владислава Петковића Диса – *Можда спава* реконтекстуализована је у песми под насловом *Нека спава*, будући да се не бави онтолошким, нити деликатним ткањима људске душе, већ аутореференцијалношћу и

поетичком ругобом симплификоване модерне поезије приучених стихотвораца (један критичар би рекао стихоклепаца), који отимају достојанство поезији и затварају је у јалови херметизам (*можда спава, са очима изнад Вашег зла*); *матерња мелодија* Момчила Настасијевића напаја родољубиве стихове песме *У завичају мом*; допадљиви игроказ *Зрно жита* неодољиво додирује Попине разбрајалачке механизме из превратничке збирке *Кора*. Лаза Костић, Милутин Бојић, галерија јунака и аутора старогрчке књижевности (Орфеј, Еуридика, Одисеј, Пенелопа, Хомер, Кирка...), па чак и сумерско-вавилонске (Гилгамеш) имплицитно прожимају дати поетски избор и одржавају драгоцену нит континуитета која негује неопходни тоталитет стварања књижевне уметности, који не подржава сурови антитрадиционалистички обрачун и порозну растемељеност модерног стваралаштва.

На крају, заиста богата колекција афоризама, начињена доследним и свакако оправданим самоопредељењем именованог члана жирија, сведочи о ненарушеној досетљивости, гномској склоности наших људи, да слободу и пуно присуство духа испоље кроз један лапидаран израз, кроз директно и прегнантно поентирање. Подручје етике и политике, понајвише су епицентри смеле жаоке наших афористичара. Да је проницљиви познавалац сатире и творац овог избора имао увид у интегрално издање Зборника, верујем да би сегмент својих ингеренција насловио упечатљивим мотивом *Урушене тугларе* – Осмех Еркиње. Тај осмех, онеспокојени или резигнирани стварношћу, сваки пут развуку на својим лицима наши изврсни афористичари. Осмех гротескни, бласфемични, осмех пркосног козера и бизарног церекала.

Док су, зашиљивши своје *банатско* перо задовољно утискивали последњу тачку на самом крају свог

манускрипта, схватајући да су добили битку у сусрету са белинама хартије, овогодишњи литерарни конкуренти у одазиву на вишегодишњи књижевни зов житиштанске библиотеке, чинили су то и са неумитном зебњом јер рецепција њиховог минуциозног ткања, по природи ствари, у крајњим исходима не може зависити од њих. У одсуству круто утемељених аршина, рецепција књижевног дела никада до краја није објективна нити импресионистичка; међутим, почивајући на одређеним научно-поткрепљеним критеријумима, добро познатим нарочито образованом, такозваном „компетентном читаоцу“, она устину постаје у великој мери праведна. Прва читалачка рука достављених радова, трочлани састав нашег жирија је упркос тешком бремену одлуке, без сумње, био праведан. Жива рецепција, овог на почетку распричаног, при средини распеваног, а напоследку заједљивог Зборника – родиће се тек на длановима знатижељних читалаца. Они ће читајући *људе од пера*, *људе од папира* приступити истинском, сублимисаном *листању живота*.

Проф. мр. Милана Рајић

ЉУДИ ОД ПАПИРА

САПУТНИЦИ УСКРСЛИ СА ХАРТИЈЕ

„Нема! Та реч код нас предуго траје.“

До те спознаје дошао је Момо Капор у дирљивом запису о случајном сусрету са младом Ромкињом која извирује из контејнера на суровом градском плочнику. На трагу романописца који је овековечио златно доба Београда и послератне Југославије јесте и ауторка кратке приче „Урушена туглара“, којом се отвара мала колекција одабраних прозних записа у овогодишњем зборнику „Банатско перо“. Тугла је реч латинског корена која означава циглу или опеку, али у нашим крајевима углавном се односи на непечену циглу од блата и сламе. Туглара је, дакле, кућа од земље или набоја, својствена старовременској сеоској архитектури. Наслов приче недвосмислено упућује на феномен немаштине која – по Капоровим речима – код нас сувише дуго траје и нагриза ткиво друштвених односа. Јунакиња ове сторије јесте млада, лепушкаста ученица коју су сиромаштво и изнудица учинили асоцијалном. Посрамљена условима у којима живи њена породица, она у једном – за причу преломном тренутку, не успева чак ни да се захвали на великодушном поклону који јој је подарила школска другарица, нараторка приче. Закаснили израз благодарности ипак је уследио много година касније, у измењеним околностима, и то је онај неочекивани, искупљујући преокрет, приповедачко средство које овом кратком запису даје фини завршну поенту.

Прича „Алекса Радов“ тематски се надовезује на „Урушену туглару“, утолико што је овде поново реч о оскудици – у овом случају о емоционалној ускраћености и нејасној успомени на родитеља прерано ишчезлог из

детињег живота. Ипак, успомена је брижљиво чувана, „утамничена у граду који за тебе изградих“ – како вели ауторка. Префињена осећајност, меморија дата у вишеслојним валерима дивљења, чуђења, замерања и праштања, неки су од квалитета који читалачкој пажњи препоручују овај кратки прозни запис.

Тема урушеног дома и постепеног потонућа у немаштину поново се појављује у сторији „Шљиве ранке“. Донекле на трагу психолошког реализма Лазе Лазаревића, приповедач доноси кратку хроничарску цртицу о пропасти породице изазваној одавањем алкохолу. Даринка и Богомир са младалачким полетом започињу заједнички живот на селу, али муж одлази у град у потрази за бољом зарадом. Раздојеност супружника увод је у растројство и катастрофу, а град се, са становишта традиционалне сеоске заједнице, показује као злоћудни Мамон који материјалном похлепом мами у пропаст. Богомир незауостављиво тоне у алкохолизам, а у томе га, нешто касније, следи и Даринка. За разлику од Митра из Лазаревићеве приповетке „Први пут с оцем на јутрење“, у овом случају нема Марице која ће заблуделог мужа преклињањем вратити на исправан пут. Породица закономерно срља у пропаст: супружници умиру, а недорасле ћерке спас проналазе у брзоплетим удајама. Упечатљивост дескрипције овог праволинијског посрнућа, на „малом терену“, у сведеном прозном запису, главни је квалитет приче „Шљиве ранке“. Али, као и у „Туглари“, на крају сторије читаоца очекује неочекиван приказ: приповедач после много година пролази крај урушене куће Богомира и Даринке и затиче две шљиве ранке израсле на самом прагу. То је нека врста лирске епифаније, визија неумрлог заједништва некадашњих супружника, у добру и злу. „Ветар дува“ – вели приповедач на самом концу приче – „а шљиве се под његовом снагом повијају. Једног

тренутка учини ми се да се држе за руке“.

У предложеном поретку одабраних радова, прича „За једнократну употребу“ делује као нека врста интермеца, ведрога предах од тмурних тематских преокупација. И поново се, у том контексту, намеће идеја о „малом терену“ на којем аутор кратке прозне форме мора показати своје умеће. За разлику од романа, у којем се читалац може препустити уживању у чарима комбинаторике, дугим пасовима и колективној стратегији, у краткој причи и читалац и писац налазе се у шеснаестерцу: ту више нема много „проигравања“; циљ је пред носом – може се само забити гол или епохално промашити. Ефектном хуморном фабулом, аутор цртице „За једнократну употребу“ показао се као успешан центарфор.

Као и прича „Шљиве ранке“, запис под називом „Чико, може једну станицу“ предствља јукстапозицију, напоредно постављање двеју егзистенцијалних димензија. Овог пута то међутим није студија о непомирљивости руралног и урбаног хоризонта, већ цртица са метрополитенског асфалта која истражује паралелне временске модусе: окрутну борбу за опстанак што обликује карактер младог нараштаја у савременом Београду и безазленост сазревања јуноша у једној сада већ давно минулој епохи, прекривеној финим прахом носталгије. Аутор не пресуђује и не моралише, већ збивања прати оком фотографа и поставља питање дато у уводном епиграфу: „Хоће ли нови људи бити бољи или гори“. У тој привидној „измештености“ наратора почива жаока много убојитија него што би било зујање јата моралистичких комараца. „Псећи мени“ једина је у најстрожем смислу сатирична приповетка у овогодишњем избору „Банатског пера“. Вешто устројена, фокусирана, реализована са јасним

концептом, ова прича разоткрива аутора са рукописом добро избрушеним у хуморном жанру, при чему је социјална димензија приповедачке замисли јасно истакнута.

Приповетка „Старији брат“ одудара од осталих у овогодишњој прозној колекцији по томе што је дата донекле у „експерименталном“ маниру својственом надреализму и „заумним“ заносима Душана Матића. Ипак, фрагментарност текста и елиптична реченица не треба да заваљају читаоца: авангардна метода послужила је овог пута као потка за сасвим традиционалну тему о трагичној судбини појединца у старим, новим и најновијим ратовима на балканским просторима. Као реминисценција на стилско раздобље модерне, прича ипак не делује анахроно, већ уноси дашак свежине у малу збирку од петнаест наслова у овогодишњем избору.

Донекле налик на „Шљиве ранке“ и „Чико, може једну станицу“, прича „Оптимиста“ поново доноси напоредност, „удвајање“ приповедачких перспектива. Овог пута то је међутим врло промућуран, ефектан постмодернистички покус: стари, господствени скупљач старих књига нагло оболи и одлучи да дигне руку на себе, али га од самоубиства сасвим случајно спасава крајње заводљива фабула књиге коју је пронашао. И не само то, дошавши до места где је аутор књиге очигледно запао у списатељски блок и приповедачки ћорсокак, „скупљач“ је посебно заголицан енигмом – како ће се писац извући из теснаца и окончати започето дело. Управо та енигма одвраћа га од суицида, а сутрадан он на улици ненадано проналази и наставак – други део започетог штива. Списатељски блок бива превазиђен, а читалац приче увиђа да је и сама смртна бољка главног јунака заправо само успутни ћорсокак, животно чвориште које има своје

разређење и наставак. Зрео уметнички рукопис аутора и занимљиво укрштање различитих равни егзистенције препоручују „Оптимисту“ као причу која би се могла издвојити као најупечатљивија у овогодишњем избору.

Смртна болест, завештање и тријумф љубави теме су и наредне, врело кратке прозне цртице под називом „И то је љубав“. Без претенциозних аспирација, вешто обликова унутар с мером одређених тематских координата, прича се одликује готово анегдотском сажетошћу и дирљивом топлином завршне сцене.

„Танком линијом између живота и смрти“ бави се и прича „Људи од папира“. На први поглед овај запис разликује се од осталих у овогодишњој збирци по одсуству разуђеног фабулирања. То је лирска интроспекција, преиспитивање крхких човекових слутњи о последњим стварима, али и унутрашњи дијалог са собом и Свевишњим. На крају, читаоца ипак сачека онај пословични „неочекивани преокрет“, изненађујући приповедачки маневар без којег жанр кратке прозне форме тешко опстаје: сазнајемо, наиме, да су ауторкине медитације о пролазности само кратки мисаони пропламсаји, својеврсни „треинспотинг“ који се одвија пред очима приповедачице док чека кола хитне помоћи и седи крај беспомоћног оца за кога су јој медицинари рекли да га „не помера“ док они не дођу.

Један инспиративан мисаони пасаж ове приче вредело би на овом месту цитирати:

„Ми смо као људи од папира. Лако нас је поцепати. Ако не пазимо, брзо се поквасимо и стањимо. Обичне речи могу нас згужвати и онда цео остатак живота ходамо тако згужвани, са прегибима, као усеци на лицу од јастука после спавања.“

Позајмили смо синтагму „Људи од папира“ за

наслов овогодишњег зборника управо због њене вишезначности. Најпре, реч је о увиду у „снагу обичних речи“. Те, наизглед обичне речи и реченице прилежних аутора „Банатског пера“ – како оних чији су радови ове године ушли у најужи избор тако и оних чија ће остварења сачекати неку бољу прилику – имају далек досег, ма колико се то на први поглед чинило мало вероватним. Њихова тајна сила има моћ да згужва ненавидника, али и да подигне посрнулу душу са самртног одра – као што је посведочио јунак приче „Оптимиста“. Са друге стране, богата галерија ликова у петнаест прича овогодишње селекције сведочи да „људи од папира“ итекако могу постати наши сапутници од крви и меса. Једно је извесно: иако уцртани на хартији, ти ликови нису плошне силуете, картонске фигуре, већ тродимензионалне особе које ће помном читаоцу несумњиво остати заробљене у подсвести. Прозна целина нешто комплексније наративне структуре, приповетка „А то се дешава другима“ говори о људима са друштвене маргине, о мушким и женским блудницама, о невољама и странпутицама које најстарији занат доноси свима који са том работом дођу у додир. Одрешитост приповедача, његова спремност да се отворено ухвати у коштац са једном осетљивом темом, без рукавица и лажних скрупула, неки су од квалитета који препоручују ову приповетку.

„Бајка или обична прича“ искрена је исповест о зачетку и постојаности једне љубави, дата кроз сетну атмосферу реминисценције на студентске дане и прве путене заносе. Крхка, префињена женска психологија назире се иза рукописа који плени отвореношћу и о чежњивим младалачких успоменама проговара без цензуре.

И приповетка „Не плачи, лудо моја“ говори о

младачким успоменама, али онима које, иако баналне, у безазленој детињој психологији могу оставити дубоке усеке. Прича ипак има ведро разрешење и окончава се громогласним смехом који, као нека врста душевне абреакције, уследи годинама касније.

„Препланула тела, укус соли на кожи, мирис борова, музика и нежна шапутања на ухо, предуслов су да те чудесне чари летњих вечери угурају у наручје најлепше девојке.“ Тај навод из приче „Место за љубав“ најбоље описује атмосферу у којој се одвија ова прозна елегија, која по тематици јесте несумњиви парњак „Бајци или обичној причи“, али овог пута из мушке перспективе. Мотивска чворишта поново су – стидљиви наговештаји, романтика првих загрљаја, постојаност љубавне споне и запитаност над светом тајном брака. Јунаци ове приче свакако нису „љубавници од хартије“, већ живе особе које се усправљају и одвајају од своје папирне постојбине, постајући наши верни сапутници на читалачкој стази.

* * *

Лета 2016. организатори традиционалног књижевног конкурса „Банатско перо“ – житиштанска Библиотека „Бранко Радичевић“ и истоимени Клуб књиге – понудили су ми да још једном будем члан жирија у категорији приповетке. Понуду сам прихватио са задовољством, сећајући се свих претходних лепих годишњих сусрета са учесницима конкурса у вароши Светог Ђорђа. Негде поткрај августа, добио сам подебелу коверту са нешто више од стотину и четрдесет прозних остварења потписаних шифрама. (То је, уколико ме сећање не вара, можда највећи број прозних радова пристиглих на конкурс у протеклих десетак година.) С обзиром на релативно кратак рок за одабир, одмах сам се латио

дружења са књижевним јунацима произашлим из пера овогодишњих учесника. Први „људи од папира“ ускрсли су као живе особе пред мојим очима последњих дана августа, док сам листао рукописе скривен у хладовини од халуцинантне банатске оморине. Коверта је потом, на дну кофера, путовала са мном у древни Фарос, данашњи Хвар, у постојбину Петра Хекторовића, аутора „Рибања и рибарског приговарања“, те прве ренесансне поеме нашег језика у којој су забележени стихови народне бугарштице о Краљевићу Марку. Уз терцирање зрикаваца и беласање валова, довршио сам читалачку авантуру, па није чудно што последња остварења у одабраној колекцији одишу чулношћу какву само топле морске струје могу да подстакну.

Све то помињем да бих подсетио како су наши судови, колико год се трудили да их ваљано утемељимо, често произвољни, зависни од спољашњих околности, понекад од климе, доба дана и географске ширине. Остаје задовољство што сам имао прилику да другујем са људима од папира који су ме на више од стотину и четрдесет начина изненађивали својим страстима и хировима, подухватима и снатрењима. Остаје и нелагодност због тога што сам морао да им судим, што сам из дебеле коверте могао да задржим само петнаест наслова. Једна је ствар када о некој материји одлучује трочлани жири, који о спорним питањима може да укрсти аргументе. Друга је ствар када један арбитар на своја плећа преузме одлучивање о стварима као што су најтананија плетива људских срца. У таквим околностима, једна омамљујућа банатска јара и један налет маестрала под приморским бором могу пресалдумити оцењивача, навести га да један рукопис замени другим, ни више ни мање добрим. Математика је овде неумољива: да је на конкурс пристигло

седамдесет уместо стотину и четрдесет радова, свака од послатих прича имала би двоструко већу шансу да буде објављена у зборнику. Овако, већи део њих мораће да сачека неку бољу прилику. Али то је крст који сам знао да ћу понети још оног дана кад сам узео у шаке тусту коверту и прихватио пропозиције „Банатског пера“.

Александар Бјелогрић

Надежда Михајловић
Ниш

УРУШЕНА ТУГЛАРА

Погледај ону жену поред прозора! Милица! - рекох колегиници. Сад ми се чини да то није могла да буде стварност, већ само нешто виђено очима и срцем осетљивог детета. Свих ових година свесно сам потискивала из сећања тај детаљ из прошлости, који се десио у оближњем селу. Могла сам безброј пута да прођем колима кроз њега или бар кроз сокак у коме се то дешавало. Једноставно, да проверим, да се уверим у истинитост свог сећања, али сам стално одбаћивала ту идеју. Увек сам била врло осетљива кад је у питању туђа несрећа или било каква невоља. Прича је о Милицы. Старија је од мене, па смо ишле у школу у супротним сменама. Скоро да је нисам познавала, јер је била сва увучена у себе и клонила се контакта са децом. Сви смо пролазили поред ње, не примећујући је. Деловала је јадно и изгубљено у својој бедној, увек истој одећи. Никад је нисам видела на улици или тамо где смо се често играли. Школа је била њен једини излаз у свет и поглед на осталу децу. Једном сам кренула њеним сокаком и суочила се са другом страном њене животне медаље. Застала сам испред дворишта од чије ограде је остао само по неки траг. Оронула кућица од тугле стајала је усамљена на његовој средини. Била је то пустара без иједног дрвета, власти траве или било каквог знака живота. Врата су или била отворена или их уопште није било.

Све сам видела јасно, „к`о на длану“. Нисам се мицала. Као хипнотисана, гледала сам и упијала приказ пред собом. Висока, мршава жена стајала је поред огњишта

док је двоје мале деце седело на земљаном поду. Милица је стајала затворених очију, ослоњена леђима на зид.

Просторија је била доста мрачна. Врата су била отворена да би светло улазило. Једини намештај био је накривљени сто и грубо исковане дрвене клупице.

Жена ме је прва приметила. Имала је чудно постављена уста. Личила су на млад месец који стоји мало искошено. Онда се насмешила, што је целом лицу дало гротескни израз. „Месец“ се претворио у гримасу, постао искошенији и личио на осмех зле вештице из бајке. Најежила сам се и побегла, а та слика ми се данима привиђала. Онда сам чула разговор мајке са женом из суседне куће. Причале су о Миличиној породици.

„Јадничко! Назад су га запослили у фабрици да му деца не помру од глади. Дају му и храну која остаје у кантини, па је носи кући. Онакав мали, жгољав, слаб, несналажљив, није способан да брине ни о себи ни о породици.“

„Што се она, уопште удала за њега? Зову је Еркиња и чудно говори. Није из овог нашег дела света. Чак и да је хтела да се спасе неке сиротиње, могла је одмах да види, да у још већу беду упада.“

„Не знам. Нешто јој се сигурно догодило. Видела си онај чудни положај уста! Да се стресеш! Милица је паметна, лепа девојчица. Остала деца нису баш како треба.“

Чувши ту причу о храни и претходној глади, појурила сам ка туглари као мачка кад је погоди камен. У рукама сам имала праву лутку, једину у селу, која је говорила „мама“ кад бих је положила на леђа.

Све је изгледало као претходног пута, само је Еркиња стајала поред стола држећи у рукама овећу, ваљкасту, лимену конзерву, на чијој горњој ивици су биле

две рупе, а кроз њих провучена жица за лакше ношење.

„Месец“ јој је био на лицу док је сипала некакву храну, која је мени личила на... Ма не могу да изговорим ту реч! Сувише је тешка! То је била мешавина неколико врста јела. Било ми је јасно, по угашеном огњишту, да је ручак хладан. Деца су стајала поред стола држећи спремне кашике и поцупкивала нестрпљиво чекајући да се сипање у заједничку посуду заврши.

Само је Милица стајала мирно, као да није била део тих изгладнелих дечијих душа и да тај тренутак није део њеног живота.

Уместо олакшања које сам очекивала, ова сцена ме је потпуно покосила. Утрчала сам у кућу и гурнула лутку Милице у руке. Није се померила, нити показала било какву реакцију. Чинило се да није свесна лутке коју је имала у рукама, нити мог присуства. Да није имала отворене очи, помислила бих да спава. Окренула сам се и вукући ноге, незадовољна и љута кренула кући.

Једна жена ми одржава стан од прошле године. Случајно је поменула да је из тог села и моје потиснуто сећање је почело да навире. Мало што сам могла да сазнам од ње. Она се удала за неког мештанина пре пар година, па не зна ништа о протеклом времену. Једино што зна је да се туглара урушила и да најстарија девојчица, уствари сад жена, живи овде у граду. Она особа тамо крај прозора, неодољиво подсећа на Еркињу, али у нормалном издању, да тако кажем.

„Извините због чекања! Видите да је данас изузетна гужва“ – рекао је келнер и спустио наручено на сто.

После неколико дана свратила сам поново у кафић. Није било гужве, па ми је келнер одмах пришао – у руци је држао коверат.

„Ово је за Вас. Оставила га је једна гошћа која је

прошлог пута, у исто време кад и Ви, била овде. То је све. Само ме је замолила да Вам ово предам. За Вас, као и обично, топла чоколада са шлагом“ – и удаљио се.

Журно сам отворила писмо знајући да је од Милице. Писало је:

Драга Петра,

Сигурна сам да си ме препознала оног дана у кафићу. Очекивала сам да ми приђеш. Ја живим у иностранству с мужем. Чувам лутку коју си ми поклонила, као једину светлу тачку из потпуно мрачног детињства. Хвала.

Милица

**Даринка Крунић Бјелица
Обреновац**

АЛЕКСА РАДОВ

Дрводеља, дунђер, човек великих руку, увек „свој на своме“. Домаћин у чијој кући увек беше деце; пуни амбари, оставе, а радило се непрестано. Нико докон, свако свој део посла одради без поговора. Друге није било. Без велике приче, погледом уређивао је своје гнездо. У селу су га сви знали и уважавали. Говорило се о његовој вредноћи, умећу, о домазлуку, нарочито о деци.

„К’о Алексина деца“ – говорили су људи када су кога хвалили. Све што је он чинио претварало се у причу, неку посебну, другачију. Средње висине, прав, кошчат, обичан, нелеп, плаволик, а опет за памћење. Волео је да се после напорног рада нагизда па негде на поселак. Кажу допадао се женама. Не знам. Не памтим. Са једне једине фотографије коју имам гледа ме сасвим обично лице човека којег свакодневно сретнеш у мимогледу. А опет знам био је посебан, свој, као неко ко је искорачио испред свих, тај човек моћног имена – мој Алекса.

Не памтим га много. Једино што се силно окућило у сећањима седмогодишњег детета биле су те чудесне, велике шаке, кратких ноктију ишараних белим тачкицама и редовно строго лице. Строгости се сећам, лица не. Лице у сенци, речи у магли, глас недозван... А, опет све знам до детаља: с ким се дружио, шта је волео, у чему претеривао, у чему грешио. Или ми се ипак само чини да знам.

Мој весели Алекса – мој отац. Отац? Пре бих казала мој сан о Алекси. Сви су ми о њему причали – неко с љубављу, неко с тугом, понеко с љутњом. Каткад као да је у некој од тих прича било помало и зависти. Од свих тих

сећања, од свега што су људи говорили, ја сам саградила свој утврђени град за чије сам улазе само ја имала кључеве, под чије сам сводове одлазила када сам бегала од лоше започетог дана, од неке речи која ме је заболела. Та нова, моја прича о оцу као и све приче – литерарна ђинђува свесно или не. Толико сам га мало памтила да сам морала замишљати и његову јакост, посебност, ту чудну очеву немоћ да себе примири, успори, чиме би можда продужио и своје дане. Јер, нестао је болно рано, склонио се да оним обичним остави простора за неке мале победе. Имала сам године којима сам могла да кажем: „Сада си довољно одрасла да поћеш и потражиш нека објашњења од њега, прекинеш та бесмислена очева тумарања“. Једноставно, отишао као истргнут на силу, уз туђи лелек, на туђој земљи.

Мој стасити Алекса, мој дрводеља чије су се руке дошаптавале с дрветом, а оно му дозвољавало чудесну игру вештих прстију после које остајаху трагови који до данас трају; мој чаробњак из мог зачараног Оза ствараног у свим самоћама детета тек стасалог за прве радости и препреке, самоћама које су знале толико да боле. Без њега сам била сама у гомили људи, сама у радостима и поразима, ослоњена на женско раме, додуше на моћно женско раме, али ипак ... женско.

И данас, после толико година, питам се: Ко је Алекса уствари? Да ли је заслужио да га толико памтим, да чувам нека бледа сећања која граде пут до њега? Понекад га доживљавам као својеглаво дете. А можда је баш то дете у њему саградило мост између њега и мог живота. Ја сам сада старија од њега и све му чешће придикујем: „Како си могао? То што си себе одвео на узводне стазе нека Ти буде. Али, како си нас, које си од Бога измолио и желео, препустио тако лако временима и људима. Шта ако ти

људи нису били прави, а времена нису била наша? Како си смео...“ Тако, залетим се па право у срце – родитељско – Твоје, Алекса. Уствари, у своје сопствено, јер ту си се негде угнездио, склупчао као кривац па остао да ме непрестано подсећаш да си моја судбина, можда заблуда, радост свакако. Само тако Те штитим од грубих речи које би да ми Те огубаве, одвоје од мене. Данас више нећу да знам оно што ми је некада било важно. Баш ме брига јеси ли крив и да ли су ти одлуке биле праве. Ко сам ја да судим? Нећеш ваљда мени коју си створио полагати рачуне? Ја само волим, често болно толико да забриди срце. Али, не мари. Важно да постојиш у том граду којег за Тебе саградих и љубоморно Те у њему затамничих.

Понекад ми се учини да Те у погледу случајног пролазника пронађем, па се љутим зашто ми није дата јасна успомена макар, но градим напамет. А градим још увек свакодневно, од радости до бола, од смеха до ћутања, ја ћерка златноруког, залуталог неимара, опчињеног номада, сневача коме ни време не науди, који трагом жеље долази у моје дане да ме брани, или опомене, да надокнади обећане здравице никада изречене, да заштити у овом недобу, да каже неке магичне речи које ће ме овеселити.

Знам да је одлутао међу сенке, да нема већ давно оних који су га добро знали и волели, да ми више нико неће о њему причати, али не бојим се заборави; чврсто сам га узидала па ни времену не дам да ме вара. Ја једноставно не могу да га одлучим од ово дана које још својим зовем.

Драган Матејић
Крушевац

ШЉИВЕ РАНКЕ

Даринка се са Богомиром упознала на нашем сеоском сабору шездесет и неке. Свој брачни живот започели су у кућној задрузи са девером, Богомировим братом и његовом породицом. Како то бива у животу, одели отац синове, па они почеше да се куће из почетка. Богомиру и Даринки припаде кућица на крају плаца, а стари осташе да живе са девером. Сећам се да је од главног сокака водио путић до њихове куће. Била су то срећна времена, били сиромашни, ал` били срећни. Све им било потаман. После и деца дошла, две кћери је изродила. Од земље су имали нешто мало, али су имали вредне руке, и било им доста.

У то време некако многи почеше да силазе доле у град и траже посао. Навалио и Богомир да иде, да се мало боље скуће, да њој и деци купи нешто више, да ухвате корак са осталима. Како је наумио, тако је и било. Тад су почеле њене муке. Отиде он у град и нађе посао. Онда то није било тако тешко к`о данас. Како нађе посао, тако поче и кући да доноси. И бицикли у селу купи први, такорећи. Кућу излепи, и догради терасу испред. Деца пођоше у школу. Даринка је стизала свуда. Устане рано, испрати мужа на посао, ћерке у школу, па журно оде на њиву.

Враг не мирује, под лево ли га колено. Богомир поче да окашњава са посла, у прво време каткад, а онда учеста, није га било до мрака. Она заврши посао, успава децу, па седне и чека. Веровала је да дуже ради, како јој је он казивао. Поче да је и сумња разједа, да није нашао неку другу жену, али се уверила да није, јер кад би кући дошао

мирисао је на ракију и дувански дим. Рачунала је, млад је, проћи ће га то. Била је то њена велика заблуда.

Дође тако њен Богомир кући, па још са прага почне да виче. Ма, поче и да бије, испрва само децу, онако без разлога, а једне вечери и њој пуче шамар. Није реаговала, само се скаменила, сачекала да деца заспу, па је горко зајецала.

Једном се деверу пожалила, али јој он одбруси да његов брат зна шта ради, и да није њега, она би са децом скапавала од глади. Отад се ником није жалила. Богомир поче и ујутру да долази кући, упрљан, изударан, љут и мргодан, а она исто. Успава децу, заогрне се марамом, седне на кућни праг загледана у даљину и чека. И јутра је ту затицала. Брзо је венула и губила снагу. А онда се десило и то. Дошао једном Богомир кући у прве петлове и донео пола флаше ракије, ваљда му није било доста за ту ноћ. Пијан легао преко кревета одевен и обувен. Кад се пробудио потражио је флашу. Узео флашу у дрхтаве руке и загледао, у њој само мало ракије. Увече опет донео флашу и отпио који гутљај пред спавање. Сутрадан је била недеља и није радио. И тај дан му се знало, а устао из кревета, а одмах за флашу. У њој опет мање ракије. Попио је оно што је остало и пратио дете да купи још. Дете купило, он добро потегао из ње и опет легао да спава. Кад је устао било је увелико подне. У флаши нема ракије ал` нема ни Даринке ни деце. Децу је пронашао у братовљевој авлији, а ње нигде. Случајно је ушао у другу собу, а она на кревету ту лежи обучена и обувена. Одједном му је, иако мамурном, све било јасно...

Тако је она почела. Он је и даље пио, али флашу кући више није доносио. Ћерке се задевојчуриле, више су биле ван него у кући. Расле су препуштене сокаку. Даринка је почела да се налива до бесвести. За ракију се сналазила

на разне начине. Кад није имала пара износила је ствари из куће и продавала их у бесцење. За кило ракије излазила би сваком комшији тамо доле у сењаку, није честито чекала ни да се смрачи.

Старија им ћерка побеже у шеснаестој за неког хармоникаша. Млађа пође њеним стопама. Богомир је често побољевао. Доктори хтели да га пошаљу на лечење али је он одбијао тврдећи да не пије и да је здрав. Ускоро је пао у кому из које се више није пробудио, на умром листу доктори му написали цироза јетре. Сахранили га о трошку синдиката из предузећа у коме је радио. Других пара није било.

Са сахране Даринка је пала у постељу. Млађу ћерку узео ујак на чување. Даринка је поживела још око годину дана. Пред сам крај, почела је да бунца, као, дошао њен Богомир и хоће да је води. Видела је и беле мишеве како јој претрчавају преко покривача и увлаче се код ње. Кад се смртног дана повратила и мало дозвала уму, сетила се свега, и живота и деце, и Богомира. Загражила је, снебивајући се, чашицу ракије, отпила гутљај, загрцнула се, ни свећу није прихватила.

Скоро некако навраћао сам њиховим сокаком. Стара се кућа нахерила и пропада. Око ње само коров и нарасло шибље. Нешто што сам видео леднуло ме је око срца. На самом кућном прагу, тамо где је некада била тераса, израсле две шљиве ранке. Ветар дува, а шљиве се под његовом снагом повијају. Једног тренутка ми се учини да се држе за руке.

**Драган Фелдић
Пожаревац**

ЗА ЈЕДНОКРАТНУ УПОТРЕБУ

Олимпијска 1960. година пружила је нашим радним људима и грађанима непропустну прилику за одлазак у иностранство. Позних педесетих година прошлог века мало ко је могао да оде у неку земљу западне Европе, па ни у најближу Италију. Са јаком жељом да то учине, неки су државну границу прелазили илегално, по цену великог ризика и неизвесности. „Збогом, Југо!“, био им је последњи поздрав са домовином, истовремено и опроштај од ње. У њу се више никад нису вратили.

За одлазак на Олимпијаду у Риму поједине туристичке организације почеле су са припремама за организован одлазак у Италију. Заинтересованих је било. Требало је да прибаве и предају прописана документа и по две фотографије 3 x 5 cm. До одређеног датума били су обавезни да уплате целокупни износ аранжмана на текући рачун организатора путовања, у динарима. Програмом одређеног дана наши туристи седоше у воз и одоше. Код Сежане пређоше границу легално, са колективним пасошем. Прво одредиште вишедневног боравка у Италији био је Трст. Рано ујутро су стигли и за кратко време били су смештени у хотелу „Рома“. Он се налази у елитном здању из 19. века, у четврти Марија Терезија – готово у самом срцу Трста. Недалеко је од пословног средишта града, са многим трговинама и знаменитостима, а такође и од железничке станице.

Одмах после бављења код рецепције и смештаја, двојица наших туриста издвојише се из групе и кренуше у разгледање града. Шетали су његовим улицама и трговима

без одређеног циља и плана, само са перспектом и адресом хотела: Via Karla Ghega 7. Од понетих девиза, купљених легално – у банци, купили су на Понте Росу по неку ситницу. Тек толико, да се похвале чиме су се снабдели у иностранству, кад се врате. Шетајући тако, застајали су код раскошно осветљених излога великих робних кућа и трговачких радњи. У лепо аранжираном излогу велике радње, између више изложене робе, пажњу им привукоше лепе плитке ципеле. Оне црне, лаковане, танак ђон, бокс кожа, а нису скупе. Милина једна. Права згода за добру куповину у земљи познатој по одличној изради ципелка, мушких и женских. Симпатична млада и врло услужна продавачица пажљиво им спакова купљене ципеле у лепо дизајнираним црним кутијама.

Сутрадан, знатно пре напуштања хотела, јунаци ове приче обуше новокупљене ципеле. Имавши доста времена до програмом предвиђеног поласка за Рим, опет кренуше у обилазак града. Не прође николико, а небо над Трстом се наоблачи. Муње почеше да севају, загрме и просу се силан пљусак. Не знајући куд ће и шта ће, двојица наших земљака потрчаше према хотелу, с намером да се негде склоне. У једном пасажу предахнуше после трчања, одморише се и сачекаше да пљусак макар мало ослаби. После неког времена поново похиташе хотелу. Трчкајући даље, по тротоарима и коловозима гацали су по барицама. Заобилазили их или покушавали да их прескоче, најчешће безуспешно, па су упадали усред њих. Успут, приметише да су им ноге мокре; ципеле пропуштају. Журећи тако, један се огласи:

-Одвали ми се пенце!

– Погледај, лица обе ципеле сва су ми се збрчкала, пожали се онај други, па примети:

– Ти као да храмљеш?

- Зар не видиш да сам остао без потпетице на десној ципели?
- Мени ципеле клапћу, једва корачам. Пергле су ми се сасвим олабавиле, рупице се обушиле!
- Е, што су ти талијанске ципеле...
- Мани сад то. Од јевтиног меса и чорба не ваља...

Некако стигоше до хотела. У холу затекоше представника агенције организатора путовања – вођу пута. Укратко му испричаше шта им се догодило у граду. Овај сажаљиво упита, пошто их је пажљиво саслушао:

- Где сте купили тако лепе, а јефтине ципеле?
- Од пијаце, у првој попречној улици, лево...
- Видео сам вас кад сте ушли у ту улицу. У њој постоји велика продавница погребне опреме: ULTIMO SALUTO. Лепо је уређена и добро снабдевена...
- Јесте! На њој је велика фирма, пише на талијанском, ја не знам шта...
- Ма, приметио сам нешто необично. У њеним јако осветљеним изложима сва роба је у црној боји. Помислио сам да је то некакав тренд ту. Аранжери излога се труде да им све буде у једној боји, па велим, и у црној...
- Нама баш лепо зацрнише ципелама за једнократну употребу!

Тиме се разговор заврши. Земљаци обуше своје старе, изношене – још добро служеће ципеле, узеше багаже и кренуше полако пут железничке станице. Треба на време да „увате“ место. Воз за Рим сигурно је већ постављен.

Јован Н. Бундало
Београд

ЧИКО, МОЖЕ ЈЕДНУ СТАНИЦУ

*Под кишобраном улицама скитам,
јесења киша монотono ромори,
гледам, не знам кога да питам:
Хоће нови људи бити бољи или гори.*

Код сајма у трамвај уђе дечачић, тако, око десет једанаест година. Немарно је обучен, у левој руци држи сладолед. При уласку завуче корнет у уста како би му и друга рука била слободна, стаде поред мене и поче осматрати. Рекох:

- Батице, ниси баш морао ући са сладоледом у трамвај.
- Морао сам, и шта се тебе тиче ниси ми ти тата, па да ме васпитаваш. Васпитај себе и своју децу, матори.

То рече и провуче се испред трудне жене и устреми се ка седишту десно од мене, на коме је путник затварао новине и припремао се за излазак. Када путник устаде, малишан хитро седе, ноге му осташе окренуте ка средини трамваја и као да је ту вечито био настави да тамани сладолед, који је већ био доста омекшао.

Два будућа средњошколца, а надам се да ће потом постати и академски грађани, а после тога важни руководиоци или политичари, седе на седишту позади мене и разговарају:

- Братее, четрдесет питања, а ја братее..
- Па како си онда брате, прошао тест?
- Ма, преписао брате, од једне шлихтаре из мог

разреда, била брате, ђак генерације, смрад братее невиђени.

– Е, што си лик братееее...

И чујем неартикулисане гласове који би требало да представљају смех. Највише та интонација сличи раду раштеловане моторне тестере, само су тонови мало тиши. С чуђењем закључујем да се млади људи више не знају ни смејати. Трамвај се код пијаце испразни те сви путници седе. Малишан мимиком разговара са путницом која седи преко пута њега, два седишта испред мене. Погледам, и видим жену старосне доби, тридесет пет-шест година. И она лиже сладолед и показује му руком да седи и као да му каже: „Не секирај се“. Слични су, те закључим да су мајка и син. Чујем иза себе пискутав глас контролора:

– Молим, припремите карте за преглед.

Погледам, група контролора у новим флуоросцентним прслуцима прегледају карте путницима. Малишан на брзину сажвака и прогута остатак корнета, увуче ноге испред себе и као сваки пристојан дечак гледа кроз прозор. Каткад крадом окреће главу и гледа према мајци. Контролор који иде десном страном, долази нам с леђа и у пролазу без намере да му затражи карту упита више у шали него озбиљно:

– Имаш ли ти брчко, карту?

Малишан процени да по њега није озбиљна ситуација па дрско одговори:

– Немам, идем само две станице.

– Па што си онда сео. Рече контролор и пође ка другом путнику.

Код мајке настао проблем, држи сладолед у устима и претура по торби и нешто мумла, малишан се окренуо и гледа. Видео сам му у очима и стид и страх. Мајка вади карту и даје је контролору, овај је погледа и каза:

- Госпођо, молим вас извадите сладолед из уста, ова карта не важи.

Држећи сладолед у левој руци, жена десном извади из торбе другу карту и пружа је контролору.

- Ни ова карта, госпођо, није за ову возњу. Имате ли ви карту уопште?
- Имам, али не знам где сам је оставила.
- Дајте ми нешто од личних докумената или платите доплатну карту.
- А, како оној девојци нисте тражили ништа, већ сте јој рекли да изађе из трамваја. И немојте бити груби, немате разлога да вичете.
- Нисам ни повисио тон и нисам био груб, хоћете дати личну карту.
- Немам и ја силазим на следећој станици.
- Нећете сићи док не платите казну или док не дате личну карту, у противном зваћу полицију.

Окупише се око њих контролори из предњег дела трамваја. Сиђох на следећој станици, а шта је и како је после било у трамвају, не знам.

Идем према парку и сећам се доба када сам био у дечаковим годинама. Становали смо у приградском насељу, које је било спојено са градом. До школе сам имао око два километра, или четири аутобуске станице. Пара никад доста, давали су ми моји када пођем у школу за карту и погачицу, а некад само за погачицу. Идем журно и темпирам да ме на другој станици сустигне аутобус. Приђем предњим вратима и тихо упитам возача:

- Чико, може једну станицу?

Возач престане гледати у велико огледало, погледа ме са висине и покаже главом. Упадај. Возим се и за час смо на следећој станици, прилазим вратима, а возач ће:

- Ма, 'ајде мали, још једну.

Ћутим и стајем код возача. Пита, идеш у Јован Стерија Поповић, и ја сам ишао у ту школу, само у стару зграду, ону поред цркве. Увек када ме видиш улази слободно, и што се стидиш толико бато, питај. Срамота је красти, није срамота питати.

Тако сам све чешће ишао у школу аутобусом и стајао код предњих врата и куповао по две погачице на великом одмору. Понекад идем са другом из разреда и чекамо аутобус, ритуал увек исти:

- Чико, може једну станицу?
- Ти можеш, а он нек иде пешке.
- Идем и ја чико, заборавио сам да морам купити оловку код Зековића. И одлазим са другом.

Сутрадан нема друга, отишао је раније да не закасни у школу. Возач ми каза:

- Ти увек можеш са мном да се возиш, а онај твој друг неће без карте ући у мој аутобус. Не пита, а и када пита дрзак је и безобразан. Ти си нешто друго, питаш лепо и стидиш се кад питаш и како да те не повезем.

ПСЕЋИ МЕНИ

Једног дана, пред мојом скромном кућом заустави се велики црни цип са затамњеним стаклима. Моја жена чим чу звук мотора, одмах помери завесу на прозору до улице, па кад виде онолики цип, рече:

- Онај је вероватно залутао, или је погрешно адресу. Све се бојим, да је дошао код нас.

Одмах се однекуд иза ње створи наш најстарији син Стевица, па рече:

- Није то мама нико залутао. То је Бели Чађеновић.
- Па, он је имао црног аудија.
- Јесте! Али га је продао и купио недавно цип.

Е, тај Бели Чађеновић је био овдашњи „бизнисмен“, како су га неки звали. Међутим, што се тиче његовог на брзину, с муком стеченог богатства, он је важио за једног од имућнијих и моћнијих бизнисмена у десетак околних општина.

Долазио је он често код нас. Али не зато што смо били кућни пријатељи. Разлог његовог доласка је био, кад му је требала радна снага. Као оно:

- Комшија! Имам један мали послитх за тебе. Знаш и сам да је село пуно незапослених. Долазе да ме моле, јер знају да код мене увек има нешто да се ради. Међутим, ја знам да си ти одавно без посла и да тешко издржаваш вас шесторо, па ће ти добро доћи који динар више. Сем тога си вредан и поштен човек, што ја веома ценим, јер највише волим да радим с поштеним људима.

Обично би ми свирнуо из кола, и то је био знак да ја

изађем напоље, да се договоримо. Тако би и овог пута. Назух папуче и изађох на улицу. Он отвори прозор на ципу и поздрави ме, не скидајући тамне наочаре, које је носио и лети и зими.

- Тићо! – обрати ми се газда Бели. Ја идем сутра са породицом петнаестак дана на Копаоник, па би требало да ми причуваш за то време кућу. Јест` да ми је кућа обезбеђена алармом и камерама, али је ипак другачије, кад ту има неког. Знаш, како је? Ово је мало место. Све се брзо сазна. Чуће се да сам отишао на зимовање и да нема никог кући, а кућа пуна свега. Значи, лака мета за лопове. А зато си ти ту. Поштен си човек. Знам да ћеш је чувати боље него своју, а ја ћу бити као и увек коректан према теби. Наравно, за све то време спаваћеш у мојој кући. Грејање ради. Имаш плазма телевизор. Фрижидер сам ти напунио.

Е, кад је већ реч о храни. Ти знаш оног мог ротвајлера Тајсона. Причао сам ти колико сам много дао за њега и колико сам платио за његову дресуру. Осим нас из фамилије, он једино тебе готиви. Немој да ми буде гладан. Имаш доле у гаражи брикете, а у замрзивачу и фрижидеру су ти говеђи гркљани и саламе. Гркљане му кувај сваки дан! Њих највише воли. Увече га пушташ из бокса, да се мало изјурца по дворишту и уједно чува кућу.

Дођи, молим те, ујутро, око 5 сати, да ти дам кључеве од куће, јер ми тада крећемо на пут!

Ја дођох у договорено време. Узех од газда Белог кључеве. Они ми махнуше из ципа и одоше, а ја уђох у њихово двориште и закључах капију за собом.

Чим отворих улазна врата, дочека ме пријатна топлина централног грејања. Сиђох директно из предсобља

у гаражу и из папирнатог цака захватих омањом шерпом брикете, које однесох Тајсону, који ми се обрадова и поче халапљиво да их једе.

Онда се вратих у кућу. Седох у фотељу, узех даљински у руке и почех да шалтам канале на великом плазма телевизору. Гледам телевизор, изваљен у фотељи и грицкам слаткише, па кажем себи:

- Е Тићо, Тићо и ти једном да уживаш у животу. Седиш, не радиш ништа, а добијаш дневницу за то. Јесте да је то кратко... Ал` све што је слатко, траје кратко.

У подне извадих из замрзивача десетак гркљана, да их скувам керу. Кад су били готови, извадих их у једну чинију, да се охладе. А оно замириса цела кухиња. Ко оно кад је свињокољ, па кад се у котланки кува баретина. Узем ја виљушку да скинем једно парче са оног гркљана, чисто да видим, је ли скувано? А оно укусно, прсте да полижеш.

Отворим фрижидер, па извадим једну од оних псећих салама, што газда набавља из Мађарске. Одсечем једно парче, па пробам, а она укусна... Не разликује се много од ових што ми купујемо за људску употребу. Само што се на омоту саламе налази слика пса.

Пробајући гркљане и псећу саламу дођох до закључка да се боље храни газдин пас, него ја и моја деца.

У моменту ми сину идеја. Узех ја једну шерпу, па у њу ножем састругах месо са оних гркљана. Псу дадох само оне остругане хрскавице. Гледа он оне оглодане хрскавице, њушка их, па гледа у мене. Нешто му није јасно.

Уђем у кућу. Одсечем пола оне псеће саламе и ону шерпу са месом од гркљана ставим у цегер. Седнем на бицикл и тркнем до моје куће. Жени нисам објашњавао каква је то салама и какво је месо. Него јој рекох да са тим

месом скува кромпир чорбу. Нека се деца добро наједу!

Тих петнаестак дана ја сам псу редовно закидао од оброка и носио својој кући. Он је убрзо скапирао да је у питању превара. Иако ме је раније обожавао, сад је почео да ме гледа попреко. А како и не би. Није ни мени мило, кад ми неко отима залоба из уста, а камоли псу.

У мојој кући се побољшао трбушни мир. Деца су јела псећим апетитом. Само што су једном питали моју жену:

– Мама! Зашто је на салами насликана куца?

Она им је објаснила да је због деце насликана сличица њиховог кућног љубимца.

За тих петнаест дана, пас је видно смршао, па ме је газда питао, кад се вратио са зимовања:

– Тићо! Јеси ли ти редовно хранио овог пса?

– Јесам, газда, како да нисам. Него, био је мало више пуштен напољу, па је много јурцао.

– Нема везе! Од сада ће мало више бити у боксу. Остало је све у реду?

– У реду је газда!

Он извади новчаник и исплати ме за тих петнаест дана. Ја седох на бицикл и одох својој кући. Само што сам ушао у двориште, моја се жена појави на вратима:

– Откуд ти?

– Ја завршио. Газда се вратио са зимовања.

– Таман лепо. Ручак је готов. `Ајде, пери руке и седај за сто, па да лепо скупа ручамо!

Сели ми за сто. Гледам ја децу. А они румени, фала Богу. Поправили се за ових петнаест дана. Видим једва чекају да им мама успе ручак. Жена ставила на сто чинију са чорбом од оног меса са гркљана, а оно замирисала цела кућа. Деца једу халапљиво и све реже једно на друго, као да ће им неко отети храну!?

ВУЧЈИ ДОЗОВ

Сунце је већ добро поодмакло, а нигде вучјег трага. Да ли су заиста вуци силазили у село и напали стада или су то само сељаци измислили. У сваком случају, Рајко је крстарио већ трећи дан кроз густу шуму, а трагова није било.

И онда, одједном поглед му се усмери ка некој необичној слици крај старе букве. С откоченом пушком пажљиво приђе и угледа мртву вучицу и крај ње вучића! У магновењу мисли су почеле да му се мешају и очекујући однекуд и вука с пуно опреза узе вучића не знајући шта ће с њим. Био је полумртав. Очигледно неколико дана без хране.

Рајко у снебивању шта ће с младунцем одлучи да га стави у ловачку торбу и крену даље. Како нигде није било вучјих трагова одлучи да се врати с необичним пленом. Успут је застао да се одмори и скоро већ заборавивши вучића одлучи да му да мало воде. Вучић је једва понеку кап успео да прогута, а онда Рајко настави према кући.

Са прага га поздрави супруга, а Рајко рече да од вукова нема ништа, али да је нашао једно куче, прикривајући да је у питању вучић. Супруга му рече да има већ толико паса, па сад доноси и ко зна каквог и одакле.

Но, Рајко одлучи да вучићу да прилике, па га готово на силу подоји млеком. Преброди ту прву ноћ вучић, а Рајко га сутрадан прегледа и одвоји од осталих паса. Виде да је здрав и настави да га храни и вучић поче да напредује. На сваки Рајков долазак неки од домаћих паса су оштро режали стављајући до знања да вучић није драг гост.

Међутим, Рајко је у себи ковао план. Како је вучић растао Рајко га је све више припитомљавао и подучавао да су му овце блиске. Водио га је под овцу да сам сиса млеко.

И тако је вучић растао, а Рајко био задовољан и почео да га води за овцама вежбајући га да чува овчје стадо. На сваки Рајков позив вук је најпре бојажљиво, а онда све сигурније из дана у дан оптрчавао око стада.

Гледајући са стране изгледало је да се ради о псу. Трчао је за одлуталим овцама и враћао их, а овчарски пси су га касније прихватили, па су заједно обављали задатке.

И прођоше и летњи, а потом и јесењи дани и с првим данима наиласка снега Рајко овчје стадо врати са напасања у свој тор код куће на крају села.

Вук и пси су заједно и даље имали обавезу да будно мотре на долазак уљеза.

И онда једне снежне ноћи кад је ветар дувао као никад, као кроз маглу Рајко је чуо као неко комешање, а потом и све гласније урлике.

Устао је брзо. Обукао се и припремио пушку. Журним корацима отишао је до тора и имао шта да види. Пред његовим очима била је страшна слика: поклане овце од којих су неке већ биле мртве, а друге у тешким ранама.

Дозивао је Рајко вучића, а пред њим се појави његов миљеник вучић кржаве њушке и зуба. Махао је репом пиљећи погледом у газду.

Рајку се све смркло пред очима! Помисли: „Ето вратила се вучја природа и вучји зов“. Подигао је пушку и испалио у вучића који се одмах стропоштао, а Рајков поглед се потом заустави на неочекиваним лешевима. У тору су лежала и два вука!

Претрну Рајко и проструји му кроз главу: па то је дело вучића!

Он је у тој неравноправној борби успео да закоље

ненадане госте. Остао је привржен свом газди и ономе што га је он научио. Да чува овце!

Рајко клекну и узе у наручје мртвог вучића, који је одавно већ био прави вук. Није могао дуго да се смири, а онда је по леденом дану копао рупу да, како то доличи, сахрани свог миљеника вучића.

Мирослав Средановић
Београд

СТАРИЈИ БРАТ

Илинштак. Пламти. Камење гори. Ваздух дрхтури.
Муклина. Само зуј пчела. Непосусталих. И цврчак у
смреки. Што на врелини поје.

Зов мајке. Није заповедан. Умиљан. Подрхтава.
Кликће.

„Дођи! Неко нам је дошао.“

Знам. Време је повратка ратника. Огњиштима
својим. Да падну у загрљај. Онима што су их благословом
испратили. У рат изазвани.

Летим. Земљу не додирујем. Петама се у хрбат
ударам.

Улећем. Кућа пуна. Родитељи. Стричеви. Комшије.
Сви поседали. Нема ближњих. Што су у земљу залегли. У
вихору ратном.

Он. Мени непознат. У средини устоличен. Брат мој.
Имена божанског. Богдан.

Прилећем. У образе се љубимо. И без суза
радосница.

Пет година се не видесмо. Тада кадет краљевски
бејаше. Кући дошао. На опроштај. Пред рат злокобни. На
њему униформа. Ширити. Звездице.

Ја дете недорасло. Пратим га путем прашњавим.
Кочоперно му командујем. Да остане. Да не иде. За сабљу
опасану му се вешам.

Атмосфера свечана. Разговор утишани. Само сркут
кафе миришљаве. Који у рату не осетисмо.

Прича. Пре времена им у школи звездице пришише.
Као хиљаду и једном каплару. У Великом рату. У рат их из

Ћуприје опремише. Са Мораве водоплавне. Да покажу чему су их научили. Како се земља брани.

Њега Косово западе. Тамо је Србин вековима против туђина војевао. И крвцу своју лио. Код Вучитрна, Вукашиновог града, Немцима у сусрет похита. Батерију топовску путевима разглибљеним вуче. Коњима посусталим. Банде наоружане, домаће, из јазбина главе помаљаху. Картечом их распршише. Прве хице испалише. На непријатеља клетог. И пре пушке устаничке. У земљи окупираној.

На моторима јаким Немци их сустигоше. Охоло им наредише. Да светло оружје бацају. У блато живо.

Аутомобил се поред њега заустави. Официр немачки му нареди да с коња сјаше. И пушкомитраљез „Брно“ да му преда. Он на папучицу аутомобила ступи. Затражи да му оружје врати. Како официру часном доликује. Немац револвер трже. И цев на грло бело му прислони. Официр српски робље постаде.

У вагоне сточне их стрпаше. До Немачке их 17 дана и ноћи мрцварише. Предност пролаза конвоји из Немачке имадоше. Што на Исток јуришаше.

У Вирцбургу, граду древном их искрцаше. На пијаци робова. Он двадесетогодишњак. И без теретане природно набилдован. За очи газдама западне. И пленом им лако постаде.

Дању су немачка имања култивисали. Док су немачки освајачи туђа огњишта разарали. Ноћу су морали у логор. На прозивку. Да се која овца не изгуби.

Радост им авиони савезнички причињаваху. Када небо у јатима прекриле. И сунце замраче.

Интернета није било. Вести смо о животу и смрти писмима размењивали. Без коверти. Цензуром жигосана. Речник Богданов алегоријски је цензури измицао. „Немања

се разболео. Сви лекари света му не могу помоћи.“

И фотографија стиже. „Од Богдана из ропства.“ Засео у униформи краљевог официра. Поносито. Погледа продорног. Према нама упртог. Што куражи.

Као логораш је имао снаге да јадније од себе спасава. Асистирао је доктору Мирославу Зотовићу. Да бездушно сатиране Русе од смрти отржу.

У телећаку немачком, чаршаве донесе. Ропске. На којима је жигом усијаним отиснуто: „Сталаг“.

Усну хармонику ми дарова. На њој готицом угравирано: „Deutschland“. Више маршеве није свирала. Уз њу су се вијала кола разиграна.

Рукавице кожне добих. Пилотске. Одударале су од моје одеће скромне. Ђацима старијим сам им позајмљивао. За изласке њихове. Да рукама топлим грле. Девојке своје.

Прегршт ознака официрских донесе. Звездице, циви топовске укрштене, кокарде. Пушкомитраљез му Немци отеше. Али га од патриотизма нису разоружали. Ова знамења монархистичка на дну кофера похранисмо. Нису се смела истицати. Поред петокраке црвене.

А онда се од куће поново отисну. На границе далеке стаде. Да чува слободу земље своје. И да робот опет не постане.

Из Немачке писма за њим пристигоше. Нису потернице. Већ људска осећања. Која се и у рату зачињу. Међу људима. Које завојевачи нису нахушкали. Ни мржњом затровали. Ова чежњива писма остадоше без одговора.

А онда ратник и робијаш, избеглица постаде. Изгнаник. У земљи братства и јединства. Пород му распршише. Од немила до недрага.

Он, путник светски, сконча. У осами својој. Не би ни лафета да га понесе. Кући вечној. Ни салви топовских.

Ни плотуна почасног. Заставу под којом се борио, над одром му смоташе.

Предадоше га глини жеженој. У којој устаници херцеговачки, војводе, духовници, јунаци незнани и народ страдални, почивају.

Прича није узалудна. Чуће је макар потомци његови. Што се светом вијају. И српски једва натуцају.

Срећна су она деца чији родитељи нису ратовали. Она могу да слушају неке друге приче. Бајковите.

Јелена Кујунџић
Мајур

ОПТИМИСТА

Његов црни капут је нов, и вероватно мирише на добар парфем, а на избријаном, мужевном лицу лепрша осмех као високо подигнута застава на благом поветарцу. На моменте се чини као да је због нечег презадовољан собом, па певуши, јер некакав звук се, заједно са облаком паре прелива преко његових усана. Закаснили шетач се вероватно враћа из кафанског провода или од своје драге (а живи у главном граду, у једном од оних старих, господствених здања што по цео дан мотре на улицу). У хаустору наилази на неколико бачених часописа. На први поглед види да су за једнократну употребу, али се ипак сагиње, јер испод њих извирује крајичак некакве књиге. Необазирјући се да ли га ко гледа, не прочитавши чак ни наслов, дланом брише прашину с корица, и ставља је у леви џеп свог капута.

Пролеће је минуло, узбудљиво као и увек. И лето је протутњало, врело и заводљиво, безбрижно. Али с првим данима јесени, скупљач књига почео је на моменте чудно да се осећа. Док је схватио да нешто озбиљно није у реду, тајанствена болест је узнатрковала толико да га је оборила у кревет. Примењивао је савете лекара, један пријатељ га је једном недељно одвозио на контроле, али болест није узмицала. Зазимило у његовој души и пре првог снега. А када је пао први снег, књигољубац је већ био затрпан црним мислима, само му је малчице нос вирио, тек толико да још може да дише. Снег га је подсетио на углачане, залеђене стазе, копаоничке или оне из детињства, није могао тачно да одреди. Све би дао да још једном стане

на скије и сјури се низ брдо. Али шта је то што он још има за давање? Ако уопште нешто има осим овог голог, дотрајалог живота? Зато је одлучио: нема више одлагања, урадиће то данас. Док још има снаге да устане из кревета, после ће и за то бити касно. Правиће се да шета, да нико не посумња у његов наум. Изабраће мирно место, уграбиће тренутак кад на видику не буде никог, а онда једно бучно – паф! Приљубиће руке уз тело и затворити очи... Дубока вода ће одрадити све остало.

Али... Док једва корачао према реци, често застајкујући да се одмори или само због тога да би још једном размислио, пахуље су престале да лебде. А кад је стигао до прве клупе и сунце је просјало. Одлучи да седне, да мало посматра ту мирну воду која се лењо вуче и која му је толико пута пружила спокој. Испушиће последњу цигарету, прочепрати по сећањима, издвојити нешто вредно што ће да понесе са собом, можда се и осмехнути. Стави руку у џеп, промрда прстима лево-десно, зађе до дна, али осим једног згужваног кончића – ништа. Цигарете су остале на ноћном сточићу, помисли. Завуче руку и у џеп на левој страни капута, мада их тамо никад не оставља. И где – нешто напипа. Али то „нешто“ веће је од табакере, топлије од њеног металног тела, помало сатенасто. Извуче тајанствени предмет и осмехну се. Па добро, уместо последње цигарете нека то буде последња књига. За страсног читача и нема бољег начина да стави тачку на све.

стигао је скоро до половине, и упознао већину јунака, кад је почело да се смркава. Није могао сад да одустане, јер је главни јунак (писац) имао тежак проблем са инспирацијом, у приватном животу читав свет му се срушио па је, логично, наступила блокада и у писању. Баш га је занимало како ће то да реши, јер очигледно је проблем разрешио, пошто је књига ипак написана, има још тачно

186 страна до краја, а на толико страница свашта може да се догоди. И мада то никад није радио, удвостручио је брзину читања. Малчице је мрзео себе због тога, у нормалним околностима волео је да послушне сваку реч, да ехо сваке мисли пажљиво прими у своју усталасану душу, помеша је са личном имагинацијом, ужива... Али, шта сад, ситуација је заиста посебна, и захтева одступање од правила. Њему се жури, али писца баш брига за то, он оклева, мудрује, преиспитује се, трага, прати сваку своју мисао у потрази за сламчицом спаса... Зато је читач халапљиво почео да гута по две речи одједном, па три, четири, а онда је прешао на читаве реченице. Не вреди, почело му се мантати у глави, повраћало му се од неприродне брзине којом је читао и размишљао, а и вече се све брже спуштало на обалу, на њега и књигу, па је све теже разазнавао слова. Почео се и љутити на себе. Читавог живота је био толико страствен читач да се не сећа да је иједну једину књигу оставио недочитану, и шта да ради сад, ломио се. А ова је баш интересантна, једноставно те „тера“ да читаш даље. И тема јој је права, бар за њега, јер увек га је занимало шта се дешава када се писац суочи са белином папира, а инспирација га напустила, као што се управо дешава овом јадничку. Уместо инспирације на врат му засео неумољиви издавач, рокови трупћу мозгом, потрошени аванс му се смеје у лице, празни џепови завијају од глади, „мани, мани, мании“ одзвања му у ушима, а од одбеглих идеја ни трага ни гласа. (То што га је у међувремену и жена напустила писац није видео као неки проблем, пре би се рекло да је ту чињеницу примио као олакшавајућу околност, јер ако није уз тебе у злу, не треба ти ни кад ти крене). Заиста, шта се дешава с писцем кад га све ове муке спопаду, овако, у пакету? Морао је то да сазна. А није имало сврхе да се и даље напреже, није мачка

па да види у мраку. Склопио је књигу и устао.

Па добро, размишљао је корачајући правцем супротним току реке. За последњи чин никад није касно. Кад ме је дична и неумољива прождрљивица чекала до сада, нека сачека још један дан, то бар није проблем, она је навикла да чека, смејуљио се. Вратиће се кући, полако и са уживањем дочитати књигу и ујутру поново доћи. Река је овде вековима, неће никуд за ноћ побећи, опет се осмехнуо и убрзао корак. Гле, стварно је корачао брзо, а дошао је овамо болан, полако, ногу пред ногу, једва их одлепљујући од асфалта, а сад су се дизале и спуштале ритмично као да нису његове, као да припадају неком ко пред собом има јасан циљ.

Овај дан је пун изненађења, помислио је ушавши у хаустор. На голом, прљавом бетону лежало је неколико часописа. Би му одмах јасно да су за једнократну употребу, али се ипак сагнуо, јер је његово извежбано око спасило и крајичак некакве књиге. Усправио се, погледао књигу, а онда се осврнуо лево-десно, па подигао поглед и навише, према прозорима. Уплашила сам се да ће ме видети, па сам се приљубила уз зид. Знала сам, наравно, шта га је збунило. Књига у његовој руци има исти наслов као и она у џепу, само што испод наслова ситнијим словима пише – други део. Вероватно је посумњао да се неко шали с њим, јер ево, вади и ону књигу из џепа, прелази погледом с једне на другу, упоређује... Ах, коначно! Обе их привија на груди и нестаје у мрачном пролазу. Осмехнута напуштам стражарско место, седам за компјутер и започињем трећи део.

И ТО ЈЕ ЉУБАВ

Катица и Рајко су били у браку без деце преко четрдесет година. Волели су се, поштовали и били свет за себе. Нису се дружили, нити излазили са другима. Људи су их, као такве, прихватили и остављали да живе свој живот.

Имали су кућицу са баштицом и цвећем, које је Катица са љубављу гајила. Рајко би седео у хладовини са гитаром у руци, свирао и певао њихове омиљене песме. Комшије су радо слушале његов баритон и њен цвркутави гласић.

Једног јутра Рајко се пожалио да га боли грло. Жена му је скувала чај и тешила га да ће све бити добро. Гитара је мировала јер се Рајко и даље није добро осећао. Пријале су му шетње у јутарњим сатима. У оближњем парку би сео да се одмори, удахне свеж ваздух и крене кући где га је Катица чекала са доручком.

Било је топло, Рајко је ходао лагано и застао да предахне. На клупи је угледао човека који, му се учинио познатим.

- Зар ме се не сећаш? Ја сам Сава, твој школски друг.
- Ти си Сава? Доктор Сава? Сад те препознајем. Па, како си? Како живиш, где си? – узбуђено је говорио Рајко.
- Право да ти кажем, у пензији сам, жена ми је умрла, а деца су „преко баре“. Далеко је Америка. Усамљен сам и често шетам овом улицом – показао је руком у правцу Рајкове куће – застао бих да помиришем руже и чујем звук гитаре.
- Па то је моја кућа, Катичина и моја. Она гаји руже, а

ја помало свирам... Пођимо мојој кући на чашицу ракије, а и да упознаш Катицу.

Она се изненадила ненаданом госту, али јој је било драго што је Рајко расположен. И реч по реч, седећи за столом са чашицом у руци, њих троје су се сећали младости, игранки, корзоа, купалишта на Бранковану, одеће коју су носили и ...

Катица је отишла у кухињу, а Рајко је тихо рекао Сави да је био у болници и да му се на грлу „створило зло“, али то није рекао жени. Није пристао на операцију.

Време је пролазило и Рајко је бивао све слабији. Губио је снагу и полако се гасио. Сава је био свакодневни гост и пријало им је његово друштво. Једног дана, док су шетали парком, Рајко је рекао Сави:

- Обећај ми да ћеш бити уз моју Катку и када мене више не буде.

Дошла је зима, снег је нападао и дувао је ледени ветар. На Томашевачком гробљу је мало људи испратило Рајка на пут без повратка. Катица је плакала, а сузе ношене ветром су јој се ледиле. Када су се људи разишли, а она остала сама крај гроба свог мужа, уплашила се.

Лагано јој је пришао Сава, ухватио ју је за раме и тихо рекао:

- Хајдемо Катице, озепћеш.
- Погледала је ка небу и помислила:
- *Рајко мој, увек си био мудар човек.*

ЉУДИ ОД ПАПИРА

Кад се нит живота прекине, колико треба души да напусти тело? Пет минута? Један минут? Или можда само један тренутак? Само се прекине, и онда те болно освести сазнање колико је та нит крхка. Као ударац у плексиус који ти избије сав ваздух. Танка је линија између живота и смрти, а ми цео живот несвесно ходамо по њој. Балансирамо по тој невидљивој граници.

У једном делићу земаљског времена цела комплексна машинерија стане. Када уткано искуство на прву красту на колону, љубав, јутарњи мамурлук, трему пред испит, радничку кишу у три, подстанарски ћумез, руку на стомаку, ред за кафу, свађу, богињу на руци детета, звук томахавка који пара небо, прославу одласка у пензију, осмех младе девојке и праштање ишчиле из молекула? Био би то добар потез измислити неки меморијски уређај на којем би се снимила сва наша искуства... која бисмо на крају одложили у архиву за нова поколења.

Ми смо као људи од папира. Лако нас је поцепати. Ако не пазимо, брзо се поквасимо и истањимо. Обичне речи могу нас згужвати и онда цео остатак живота ходамо тако изгужвани, са прегибима, као усеци на лицу од јастука после спавања. Од прејаких емоција можемо и да сагоримо. Техником папирног филиграна делови су нам спојени и одајемо утисак једне лепе и чврсте декоративне целине. И ходамо тако чврсти и лепи док некакав дисбаланс не доведе до тога да се наши делови разиђу и претворе у тужну гомилу папирних пужића.

Како је најбоље умрети? Да ли је боље заспати или

бити будан када дође ред на нас? Да ли је боље лежати на свом кревету, хладном камену или у болничкој соби?

Ја мислим, Боже, да је фер ако си нам већ дао живот и могућност да га часно проживимо, да нам даш могућност да га часно и завршимо. Да нам пружиш тај делић овоземаљског времена које би провели с најмилијима и полако се од њих опростили. Да свакоме кажемо понеку реч и упамтимо мапу његовог лица. Да дамо другима шансу да нам кажу све оно што су желели, али због заузетости нису стигли. И још делић времена – да дамо и примимо опрост. На крају, да допустимо себи да се само угасимо техником „fade out“ - лагано затамњење и ишчезавање.

Будеш хладан. Где оде топлота једног бића, боја живота, искра у оку, милина осмеха? Остане само тело без душе.

Колико је тешка душа? Неки кажу 21 грам. Или је можда тешка колико наши греси или добра дела? Да ли је провидна? Може ли неко рећи: „Ја сам зелена душа и осликаћу предео зеленом бојом када моја душа буде напуштала тело“. Моја ће бити шарена. Биће обојена свим бојама лепоте живота које волим. А волим их пуно. Када ја будем склопила очи, на небу ће бити ватромет.

Свакакве мисли човеку могу пролазити кроз главу у ово мирно и тихо предвечерје, док сатима чекамо хитну помоћ. Рекли су нам да га не померамо.

– Оче, да ли ти је хладно ту, на том бетону?

**Данијела Божичковић Радуловић-Миланова
Петровац на Млави**

А ТО СЕ ДЕШАВА ДРУГИМА

Константин

„Чекај мало, морам да пишким! Мада, капци су ми тако тешки и баш ми се не устаје“ – рече Константин, лењо се протежући, као утопљени мачор у зимском периоду. „Јаој, а бешика ће ми пући...“ наставља мазномачкастим, заводљивим гласом. „Ухх... ал' морам... шта ћу кад сам мали... Хоћеш са мном?... Хајде. Ма, шта глупо? Није глупо. Ми смо наши. Ја ионако седим на шољи док пишким. Тако ми је слађе. Дођи да ми правиш друштво. Стојим само у природи, уз дрво, баш кад морам. Ја сам твој. Ја сам ти мали дечко. Твоја мала Бебаница.“

„Видиш, то је моје купатило. Мој пешкир. Ево, погледај ово... мој шампон. Да ми косица буде нежна и мека. Не, немам је пуно, али желим да је сачувам. Ту је и парфем. Argmanni code. Користим и Million, али, тренутно сам остао без њега. А, баш бих волео да га имам... да ти лепо миришем. Леп је и овај. Прија ми. Иде уз мене, је л' да? Приђи, помириши ме. Али, када имам више комада миришљавих маркираних бочица, онда сам задовољнији. У овој кутији је маска за лице. Од кајсије. Кожа ми је тако баршунаста и свежа после употребе. Личи ми на тебе. Ти си моја медена кајсијица и изгрицкаћу те целу. Само да ми паднеш шака. Гледај, ово ти нисам показао. Ово је машиница за оне длачице, знаш већ. За овог мог лепотана. Да буде још лепши и задовољнији, а ти срећнији. Мммм? А што ћутиш? Хоћеш да се туширамо скупа? Ма, важи, наравно да хоћемо, само, сачекај, прво ћу ја. Нема довољно

места за обоје. Када се средим, можеш да ми се придружиш... јооој, једва чекам... појешћу те! Да, биће сјајно. Ма, развалићу те, лутко моја. И смазаћу те, прогутаћу те целу. Како си ми само медена, срцуленце моје. Девојчицееее...“

Лагано дотакнувши прстима десног стопала емајлирано дно, ногу је спустио у каду. Затим и лево. Елегантним покретом руке, вижљастим прстом, померио је ручицу славине, која се пресијавала и на којој се цаклио његов задовољни лик. Врућа течност у бесконачности ситних брзих капљица, за пар секунди направила је завесу од магле око наог тела. Пријао му је врели туш, пријала му је та лепљива магла у ваздуху. Ноздрве су се скупљале и шириле у једнаким временским интервалима, а њему су се, испод капака, одмотавале слике. На 48 мм траци промицале су сцене. Меснате, кошчате, топле, влажне, тихе, гласне, театралне, очајне... жене. Оне су се расплињавале и добијале боју и облик лепих нових шушкавих новчаница... Све се то склапало и расклапало у његовом уму, стварајући му осећај задовољства, у комбинацији са врућом водом, јављао се у пределу Константиновог пупка готово оргазмично задовољство. Када су се стопала ишетала из клиске каде, глава је већ имала нови план. И док се сујета унапред заслађивала пленом, звер је била спремна. Десном руком, готово успут, ухватио је жену која га је чекала, око струка, и пренео је као да има 168 грама. За њега је свака, без обзира на конституцију, и имала управо толико. Отворио је очи и угашеним зеницама загњурио се у њено међуножје. Изборане препоне и усахло лице, није гледао. Грејао га је нови сат на руци и мирис парфема који ће ускоро бити купљен. Под прстима је, уместо година своје мајке, осећао дебљање новчаника и то му је пумпало крв у оне зоне које

су сада морале беспрекорно да раде и буду добро подмазане нулама иза првог броја.

Био је Човек који зна шта је живот и уме да живи, јер је ушао у философију и психологију исто. Тако је називао себе. И дивио се својој лепоти и интелигенцији. Највише космичкој разлици између онога што је био и оних који су представљали учеснике његовог живота. Какав јаз, каква разлика, какав полусвет, прећутно је изговарао. Жиголо, био је термин који су користили други. Али, шта други могу знати о њему, када он све о свему и свакоме најбоље зна!?...

Опружио се на леђа, претходно огрнувши се белим паперјастим баде мантилом и лено на пола затворио капке.

Осећао се као Краљ света.

„А, ниси ми љубио пицу...“, чуо се извештачено млад глас из стиснутих влажних, избораних усана.

„Нисам? Толико сам те желео да нисам знао шта ћу прво... извини...“, са песком у грлу тако еротично одговори на њену примедбу. Стеже на тренутак, капке, и замисли себе када је, као мали, скупљао пужеве у баштици иза куће, и за опкладу, стављао га у уста... када је то издржао, и ово ће. Широм отвори уске прорезе на својим очима, и оде да заврши задатак. Лакше је гледати ван, него унутар себе. Само тако може да постане пуж.

Анђела

Утроба јој се кидала. Да је могла сама себи да завуче руку и откине материцу, учинила би баш то. Био је то онај бол који излуђује. Није могла да размишља о томе шта је све доживела, нити је смела да се бави питањима шта је још очекује. Њу, и њене синове. Држала је стари огуљени телефон као реликвију. Будућност њене деце и

њихов живот били су у том пластичном, јадном, црном апарату. Ако засија екран на њему, моћи ће да плати ових неколико влажних зидова, у којима живе. Ако је неко позове, имаће за хлеб и млеко. Ако зазвони, радоваће се деца новим патикама и слаткишима. Даће им новац за биоскоп, да би могла да заврши посао... а ако буде било среће, и нека богата и дарежљива муштерија, и она ће једном са њима сести испред великог платна, и гледаће заједно неку добру комедију, и стомаци ће их болети од кикота...

Гледала је у то биоскопско платно, док је непознато тело стењало између њених размакнутих дрхтавих ногу. Повраћало јој се из груди, из стомака. Бљувало јој се из малог мозга. Успела је да задржи урлик и да га претвори у стењање који је месната маса са мирисом врелих гума и укусом бензина, очекивао од ње. Спустио се, малаксао, поред и запалио цигарету.

Добро је. Готово је. Преживела сам и овај пут, говорила је себи, стежући песнице и заривајући нокте у дланове. Ово је борба за опстанак. А ја сам борац.

У старом офуцаном новчанику од скаја, који је био потпуно празан, осим сличице Св. Петке, налазила се фотографија њиховог оца. Леп, насмејан, у скупој кошуљи и марамом око дугачког врата. То је имала од њега. То, и његову генетику у њиховој деци. Богдану и Јовану... Константин.

Јованов отац и чоколадно млеко на станици

Не читам новине. Не гледам вести. Не коментаришем са незадовољним припадницима моје расе. Обичне, кварљиве, људске. Ћутим, стискам зубе и чекам да све ово прође. А не пролази. Никако. Кажу, живећемо

боље. А ми тонемо. Једино што нисам баш сигуран где и докле. И тако, стиснутих усана до индиго плаве и зуба до шкрипања, стојим и чекам превоз. Градски. Онај, у бољу будућност.

Док чекам педесет двојку на Зеленом венцу, прилази ми дечкић онако бојажљиво и некако срамежљиво, те ме запита: „Извините, чико, је л` би могли да ми оставите мало тог вашег чоколадног млека? Знате, јео сам сада pizzy и жедан сам, а немам више пара?!“ Гледам и не верује. Бео, без акцента, лепо обучен и обувен. Чист и леп црнокуси плавооки мршав дечкић. „Хоћеш да ти купим цело чоколадно и још нешто да једеш?“ Он се насмеја. „Па, ако имате пара, може, али само чоколадно. Нећу више да једем. Pizza ми је била таман, а сад ћу да идем да спавам. Хвала Вам.“

Прелазимо до пекаре. „А како се зовеш и колико имаш година?“, питам га. Он, онако озбиљан, са ставом, каже: „Јован и имам 11 година. Мислим, имаћу, за Божић.“ Купим ја то чоколадно млеко и враћамо се ка станици. „Добро, то је све ок, али реци ми шта радиш овде овако касно... или је рано?“ Погледам га онако мало прекорно.

„Па... чекам педесет двојку, исто к'о и Ви. Ја живим код Мека на Брду, јел знате где је то?“ Климнем потврдно главом. „А шта ћеш овде у ово доба? Мали си ти за ноћни провод?“ Он отпи мало млека, отвори очи, погледа ме и рече: „Па знате како, не волим о томе да причам, али када ме већ питате ево да вам кажем. Знате, моја мама је 'оно'“, и показа ми средњи прст, „обично ради на улици...“ Застаде и отпи још мало, док су се мени очи избечиле. „Задњих пар дана је болесна, па ради кући и вечерас их има тројицу, па је брату и мени дала 300 динара да идемо до града и да се не враћамо пре пет.“

Не верујем шта ми дете прича. Ипак морам нешто

да кажем. „Аха, имаш брата, па где је он сада?“ Слегнуо је раменима. „Ма за њега ме баш брига. Знате он је старији има 14 година и у неком лошем је фазону. Пије пиво, а ја не волим јер је горко, а и пуши и говори безобразне речи. Мени је то тотално безвезе. Што би неко пушио и угрожавао своје здравље?!“ Ћутим, слушам и палим цигарету. Дечак наставља да прича. „Када смо дошли у град, он је купио ону флашу пива од литар и цигаре, а мени дао 70 дин за pizzu. Ту смо се растали. Он је отишао негде, да нађе, како он каже, екипу, а ја сам шетао Кнезом и ишао сам у Скадарлију и сада ево идем кући... А је л' има пет?“ Погледам телефон и намигнем му: „Сад ће, за пет минута“. „Супер, већ ми постаје хладно.“ Ћутим и не знам шта да кажем. Појављује се бус. Улазимо и седамо заједно. Тек што је кренуо, он посрка чоколадно и онако, погледом, тражи канту. „Ови нови бусеви су скроз добри, мислим греју и то, али немају канте за ђубре, а то је баш безвезе. Ма нема везе, бацићу када изађем.“ Нисам сигуран шта сам осећао у том тренутку, али знам да језу која ми је пролазила уз кичму никада нећу заборавити. Ћутимо и возимо се, а негде код Сајма га приупитах: „Јоване, извини што те питам, а је л' имаш тату?“ Он ме погледа онако тупо. „Имам, али као да га немам. Он ради у Немачкој, барем тако мама каже. А право да вам кажем, ја мислим да је он уствари у затвору већ годину дана. Јер, да није, дошао би да нас види. Али о томе нећу да причам. Знате, он је лош човек!“ Ту ми се већ кнедла заглавила у грлу, а у очима се појавише сузе. Окренуо сам главу од њега и невешто брисао очи. „А што плачете?“ Збуних се и загрцнух. „Па... немам појма. Знаш, Јоване, много си добар дечко и поред свега што те сналази у животу.“ Вадим телефон и показујем му Богданову слику.

„Јаооо што је сладак! А ко је то? Је л' то Ваш син?“

„Да, то је Богдан има четири и по године. „Па и мој брат је Богдан!“, искезио се од увета до увета. „Је л' имате још неку слику?“ Улазим у албум и показујем му. „Како је лууд, видите шта ради са мачком! Како се не плаши? Па, скоро је већа од њега?“ „Ма тај се не плаши никога и ничега, он је много добар, али и несташан, знаш!“ Већ смо на Брду, код цркве, враћам телефон и вадим новчаник. „Узми ову хиљадарку, да имаш за себе. Купи нешто, знаћеш ти шта већ. Паметан си и добар.“ Помазим га по капуљачи (коју није ни скидао са главе) и гурам му сома у џеп. „Не, чико, ја то не могу да узмем! Па Ви имате дете. Треба њему... Еее, ја силазим на следећој, а где Ви силазите?“ „У Жаркову код Махија!“ Устао је и насмејао се: „Мој брат каже да у Жаркову живе сељаци, али то је глупост је л' да!? Довиђења и хвала Вам за чоколадно млеко. Пуно Вам хвала... Пољубите Богдана...“ „Хоћу, хвала, и, молим те, буди добар као што јеси.“ Клигнуо је главом, насмешио се и излетео из буса право на канту на станици у коју је закуцао тетра-пак и отрчао у мрак.

ЈЕБЕМ ТИ СВЕ!

**Мирјана Ђапо
Брчко**

БАЈКА ИЛИ ОБИЧНА ПРИЧА

Још увек делимо исти кревет, онда када се пожелимо интимае, а посао нам да слободан дан – вече. Свој је газда. Није. Газдују му ови сурови дани испуњени борбом за преживљавање. Један део бића још увек га је жељан, жељна га је девојчица, студенткиња којој је био први, први јој завукао руку у интиму, а она се није побунила.

Све је почело те ноћи буђења, мартовске, снежне, празничне. Она у своме елементу – распевана, поетична, нежна, романтична... Он, прави мушкарац – бркат, згодан, забаван, упоран. Ноћ играња, његовог завођења, њеног одбијања, резервисаности. Изашли у снежно вече после поноћи. Хоће ли ме пустити у студентски дом јер портир после поноћи спава и не може се ући? Вероватно хоће, јер је пријављена прослава у суседном дому, Гајрету.

Тако је почело, налик на бајку. Снег за пар сати нападао двадесет центата. Мала дама у плитким ципелама, ветар дува и хоће да је однесе. Ноге западају у меки покривач. Дозвољава му да је придржава јер не може без ослонца, а он је тако стабилан, снажан. Даје му до знања да ништа не уображава, да је то важеће само за ову прилику, ову ноћ.

Онда та непријатност која их је и спојила, физички. Док једном ногом некако држи равнотежу, друга остаје заглављена. С муком је извлачи и схвата да је босонога. Ципелица мистериозно нестала. Ноћ створена за такве догађаје, изазове. Полумрак, њој хладно, прсти укочени.

– Пренећу те до Дома. „Вера Благојевић“, није

далеко. Наћи ћу је и доносим ти сутра.

Није је ни питао може ли. Већ је била обешена о његова рамена. Чудна мешавина страха и узбуђења. Спушта је пред договореним циљем. Унео би је најрадије у собу, грејао јој промрзле ножице. Баш ножице – нумера 36. Није дозвољено даље. Удаљава се са мирисом њене коже у носницама.

Сутрадан се наставило. У десет је поново уживала у његовом осмеху. Био је у холу, шармирао дежурну студенткињу на портирници да га пусти. У руци му ципелица, изгубљена, његове принцезе, пронађене те вечери.

Није му одмах дала да је пољуби, ни из захвалности. Друга су времена била, а и она стидљива, чедна.

– Вечерас те водим на Машинац. Правимо чајанку и касније игранку. Биће забавно.

– Обећала сам цимеркама заједничку прославу 8. марта.

– Бићете скупа. Водимо и њих. Ево позивница.

Сваки викенд обележио је наш Машинац. Он је био дежурни на игранкама, ја долазила да му правим друштво. Дежурни се смењивали, а ја уживала у нашем загрљају, игри... музици. Постали смо једно, физички и духовно. Више ме се није тицало што долази из Босне, што по имену не припада мојој нацији.

Приближавало се лето. Радовала сам се ноћима. По дану смо били раздвојени његовим и мојим факултетом, обавезама. Проблем су били и његови ноћни тренинзи. Тренирао је карате, био мајсторски кандидат, одлазио на такмичења.

– Хоћеш ли и сама да тренираш? Тако ћемо више бити скупа.

Шта би заљубљено женско биће одбило? Прилику

да буде са оним који је део њеног живота? Наравно не. Већ сутрадан на себи сам имала мали женски кимоно. Заједно смо се гурали у аутобусу, уживали док ме је пипкао показујући ми став, покрете које морам да научим. Најлепши део долазио је после тренинга. Заједно би се туширали и излазили у вече које нам је припадало. Често би завршили у пивници и ја се навикла на укус пића које до тада нисам волела. Њега јесам.

Живот смо везали најтананијим нитима. Постали породица, добили два сина, затим унуке...

Нисмо се видели десетак дана. Ја послом у његовој Босни, он послом у Београду и по теренима. Раздвојени физички, а емотивно – не. Недостају ми наше ноћи, његова рука на грудима... Све. Да ли је и то љубав? Верујем – да.

Марија Вујовић
Бечеј

НЕ ПЛАЧИ, ЛУДО МОЈА

Сећања имају снагу живота
Иво Андрић

„Не плачи, лудо моја, не секирај се, једнога дана ћеш се овоме слатко смејати“. Реченица изговорена маминим гласом. Та глава се, ипак, и сада понекад гризе и једе што због своје или туђе грешке, погрешно изговорене речи, несмотрености, због неважне и глупе ситнице, која јој се чини нерешивом, мучи је, пече у очима, ремети дисање и сан. Луда глава.

Сабирам успомене, враћам се у време које сам скоро заборавила, у ланицу свог памћења, свога сећања, које је остало као трачак светлости.

Преда мном се одвија деценијама стари филм. Иде први кадар, па следећи...

Држећи се за руке моја другарица Гоцка и ја, као сваког јутра, утрчавамо у наше забавиште. Швапско забавиште, говорило се. Остало онакво какво је било и пре рата. Мало је деце тада било те среће да имају забавиште. И још какво?! Имали смо прелепе мале тонет столице плетених седишта, лутке у хаљиницама какве ни у сну нисмо могле видети, а камоли имати, и колица за лутке, креветиће... Уз нашу послератну сиротињу све је то деловало још лепше. Била је то моја оаза, у коју бих долазила из своје скромне, тихе куће, мој весели свет из света бајки из књига, које ми је читала мама.

А наша васпитачица Марија, моја Далматинка, била је нестварно лепа: висока, широког осмеха, гримизних

образа и усана, бујне таласасте косе, увек весела, у хаљинама какве моја мама није носила. Питам се да ли је стварно била баш таква или сам је ја такву створила и задржала у сећању. **Али зар може нешто тако раскошно као успомена да буде варка?**

Смењују се кадрови, јасне слике теку једна за другом.

У дворишту Гоцка и ја са другарицама тихо задубљене у играње, које само деца могу да измисле. Зароњене у игру не чујемо, не видимо ништа сем свог света, а бескрајна дечија машта ствара лепше, чудесне светове. Најчешће смо се играле „учитељица“. Моје другарице, моје лутке, код куће сестра и моје мачке, биле су моје ученице. Занеле смо се и сада у игри. Осећам да бих морала да одем на „једно место“, али ко ће оставити лутке, друштво, игру? Одлажем одлазак на то место, а онда чујемо глас васпитачице која нас позива у учионицу. Учимо нову песмицу. Седамо на своје столице поређане у полукруг, почиње час. Ја се све више врпољим на својој стотичици, а срамота ме да подигнем руку и кажем васпитачици шта ме мучи. Не пратим песму, не гледам васпитачицу ни своје другове и другарице, врти ми се у глави, не знам шта ћу са собом. Док је моја васпитачица схватила шта се са мном дешава, ја сам се упишкила. Тек сад ми није добро. Каква срамота? Највећа могућа. Чинило ми се да већа не постоји. **Старост у животу гледа на целину, а младост на парчиће.** То моје парченце тада за мене је било превелико. Васпитачица ме тешила да ћу сигурно бити добар ђак кад пођем у школу, јер, каже, сви који се упишке у забавишту буду добри ђаци. Не помаже. Одлазим кући тужна, ојађена, посрамљена. Не желим да идем у забавиште ни сутра, ни прекосутра, ни икад више. Бол због срамоте гугам сама. Ко би могао да осети моју

муку као ја? Моја мама, моја чуварица и заштитница, ипак, све осећа, све разуме. Види ме покуњену, уплакану. „Не плачи, лудо моја, не секирај се...“ Милује ме погледом, сутрадан прати до дворишних врата, а ја замичем за угао и чучим у некој капији, али у забавиште не идем. Тако дан, тако два, све док ме моја отресита и робусна Гоцка није зграбила за руку и одвукла у наше забавиште. А тамо, граја, игра, радосно ме дочекују. Зашто ли сам само онолико туговала?!

Живот промину као сенка облака, као летње невреме. И онда једнога дана...

После година и година, ево ме на зимском семинару за наставнике са својом колегиницом, која је ове године стигла у нашу школу. Таман прилика да се боље упознамо. Хладно је, нема се куд после предавања па одмах после вечере одлазимо у собу. Бубња пећкица у соби, топло је, пријатно. Рано је за спавање па причамо до касно у ноћ. Мало знамо једна о другој. Причамо свака о свом детињству, породици, а онда кроз разговор схватамо да смо као девојчице живеле у исто време после рата у истом месту, у малој прелепој варошици крај Тамиша на румунској граници.

– Ја не памтим скоро ништа из тог периода, јер смо се брзо одселили. Знам само да сам имала две другарице, Кеку и Миру. Сећам се када се Мира упишкила у забавишту, каже моја колегиница.

Почињем да се смејем, па све јаче и јаче, сузе ми од смеха навиру, не могу да се зауставим. Гледам колегиницу Гоцу, сва устрептала, избечила се, очи јој се широм отвориле, дошле к`о тацне.

– Па то си ти!?

Сада се смејемо у дуету. Смех се шири на све стране, шикља од пода до таванице, расипа се уоколо по

топлој соби као усковитлана прашина, потпуно се стапају смех и сузе. Скоро остајемо без даха. Слика нестварна, шашава. Ковитлац смеха галопира, смеје ми се у лице, шапуће мамине речи: „Једнога дана ћеш се, лудо моја, овоме слатко смејати.“ Није да није била у праву.

Слободан М. Стефановић
Београд

МЕСТО ЗА ЉУБАВ

Море, уз велику помоћ звезданих ноћи, је право место за љубав, а то могу да потврде само они који су осетили тај чудан осећај. Препланула тела, укус соли на кожи, мирис борова, музика и нежна шапутања на ухо, предуслов су да те чудесне чари летњих вечери угурају у наручје најлепше девојке. Читав драматуршки заплет претходио је овом сусрету, јер је све другачије почело. Ако питате с ким сам ја дошао на Корчулу, с ким сам се тамо нашао, с ким је она требало да се тамо нађе, ништа нећете разумети јер је Амор узео ствар у своје руке. Одапео је своје стреле и нема сумње да је оба пута погодио, директно у срце. Било је довољно да нам се погледи сретну међу стотинама других погледа који су лутали по тераси хотела „Бон Репос“ и за трен су разрешене све дилеме.

У ствари, заплет је настао тек онда, када сам је позвао, да сутра увече, заједно изађемо на вечеру. Била је млада, била је лепа, довољно за рам у који ће бити смештена ова слика са „забрањеним воћем“. Нашли смо се на договореном месту, али обоје смо дошли раније. Кренули смо ка хотелу „Бон Репос“ и ја сам је ухватио за руку. Није се противила. Приметих руменило на њеном лицу.

Кад смо се сместили на терасу хотела, с ње се пружао величанствен поглед на залив. Ноћ је била тамна, као да је желела да сакрије наш први излазак од очију радозналих и усамљених туриста. Млад месец је слао на земљу стидљиво своје зраке, али су звезде, као драго камење, биле просуте по небу, оцртавајући чудне слике:

велика кола, медвед... Месец је уз своје посестриме, звезде, заузео место и на површини мора, а излазили су на обалу онолико пута, колико су већ уморни и посустали таласи завршавали на врућем песку.

Конобар приђе и упали мале свећице на столу, а затим сервира вечеру. Није било ни дашка ветра па је пламен свећа кренуо готово вертикално ка звездама и младом месецу који се већ померио и заузео бољу позицију с које ће да гледа, шта се то доле дешава. Та светлост је била довољна да осветли наша задовољна лица. Вечера је била добра као и одлично корчуланско вино „Пошип“.

Са суседног стола, допирало је до нас гласно мљацкање двојице туриста који су управо завршавали вечеру, уживајући уз великог јастога. Очи су им биле широм отворене и запањено су гледали у тањир с остацима јастога, облизујући прсте. Боја њиховог тела је била светлоцрвена од сунца и ништа се није разликовала од боје јастога у њиховом тањиру. То нас је натерало да се погледамо и ја запазих њене дивне очи које су сијале од вина или од љубави можда.

Ниоткуда се појави ноћни лептир и поче да кружи око пламена свеће, који поче благо да трепери. Прелетео је испред нас неколико пута, прелазећи можда последње метре свог кратког живота, а затим се преместише до суседног стола.

Пожелео сам да завучем руке у њену немирну косу која јој је прекривала нага рамена и која је била црња од ноћи. Знала је да је лепа и ту лепоту је умела да носи.

* * *

Београд може да буде врео док сунце неуморно пржи улице београдске, па се деси и да асфалт попусти. Пошао сам по њу тек када је сунце нестало, препуштајући

небо звездама. Зазвонио сам. Када је отворила врата, испред себе сам испружио руку. Била је изненађена када је у мојој руци угледала прелепе руже обојене као њене усне.

– Данас је годишњица наше љубави – рекох.

Загрлила ме је и прислони руже на груди, а затим кренусмо загрљени, на наше омиљено место, у кафану „Орашац“.

* * *

Док је била девојка читао сам јој песме о љубави, можда негде на Ади Циганлији или крај базена на Ташмајдану, на некој клупи на Калемегдану. Песму Мике Антића – „Врати ми моје крпице“ носила је у својој књизи математике док је ишла у Осму београдску гимназију, преко пута кафане „Сложна браћа“, близу Цветног трга. Допадао ми се њен накриво намештен качкет од саргије, испод кога би покупила своју црну косу. Држали смо се за руке, док смо шетали улицама београдским.

Данас после толико година проведених заједно, човек проверава шта је урадио. Време пролази брзо, па се човек изненади кад схвати да је и твоје дете, добило дете. Цвеће на нашој тераси буја као лудо. У ствари, лепота цветова и њихови мириси буде код човека најлепша осећања и делују умирујуће. У том невероватном амбијенту, унук Немања чита „Политикин забавник, а унука Сташа се пропиње да својом малом ручицом дохвати ружичасте цветове. У почетку је било опаски: „Она лепа, а ти обичан“, али је Амор вероватно знао зашто нас је спојио. Можда зато да после нас остану ћерка Маринела, унук Немања и унука Сташа.

ЈОШ ЈЕДНО БАНАТСКО ПЕРО

ЈОШ ЈЕДНО БАНАТСКО ПЕРО

У крилу распеване и распричане књижевне птице у лету изнад Житишта, Баната и света. У плетиву и распону од интимних, емотивних порука, пуних страсног пожртвовања, до посвета минулим поетикама и песницима, од традиције до жестоког експеримента са стилем и изразом, од езотерије до аутосарказма, завичајности и космополитизма. Од духовности, моралног ангажмана па све до демистификаторске, побуњеничке, жестине. Богат и садржајан прилог вечном и тренутном календару поезије.

ПАСУС О ОВОМ ИЗБОРУ

Песма ПРИСЕНИ изузетан је пример сигурног и верификованог версичког искуства у ком се на фону лирске прозодије и упечатљивих чињеница гради мудар поетички играказ о песнику и сликару где се поетским историјско-биографским назнакама назива његових дела обнавља незаборавност људског времена. У песми БАНАТСКО ЈУТРО регистрована је визура напуштеног и новог завичаја. Песма ЗРНО ЖИТА мудро и споредном, антићевском реториком пример је склада између исказа и ритма. Песма СИНОВИМА узвисује поруку Божанског родитељства унутрашњим излагањем у ком се преплићу снажне слике и мудро тепање. Песме УДАЉАВАЊЕ ТРАГА и ДОЛАЗИ СВЕТЛОСТ примери су посвећеничког сажимања људскости. Песма НОВИ ПРАВАЦ пример је монолошке структуре с интимним закључцима који је маркирају и зацељују. Песма УЗДРЖАНИМ ШАПАТОМ по опростивом праву аутора ових редова велико је откриће и остварење, садржајне и мајсторске ауторске артикулације, чврсте структуре и лепоте, богатог

асоцијативног изазова и исказа. Песме ПРОМЕНА и ПУТНИК пример су версичких записа из интимног дневника, на свој начин успешно заокружени. Песма СТУДЕН ХРАСТОВИХ ШУМА обогаћеном бајковитом, нарацијом унутрашњег излагања пример је идеално подстицајног песничког текста. Песма СВЕТЕ МЕЛАНИЈЕ МАНАСТИР, по првом читању, непретенциозна сигнатура о скрајнутом духовном објекту исписана је редукованим језиком, али у духу заветних и епитафних цитата. Песма У ЗАВИЧАЈУ МОМ у потпуности је формално версификаторски и семантички посвећена одјеку дела Момчила Настасијевића.

Песма ПРЕПОЛОВЉЕНА ПЕСМА стишани је и убедљив лични коментар лицемерног окружења. Песма ЗОРА КРИЈУМЧАРА утврђује лирску чињеницу да још има наде у песничку самосвест. Песме ПОЈАЧАЛО ЗА ФЕНДЕР СТРАТОКАСТЕР ИЛИ ДАН КОЈИ ОБЕЋАВА и SIMPLEX на модеран и отворен начин емитују песничке поруке из условно речено савремене готичке сценографије као и песма ЖЕНА ИЗ ИЗЛОГА ЗА ОДСТРЕЛ. Песма УШЛО У ЈУЛИ ДРВО ЗЕЛЕНО елегично из похвале природи и пределу црпи интимне аналогije с баштом из детињства душе и времена. Сплет раскошних песничких слика и светлог дошаптавања. Песме МОРЕ И СТАРАЦ, ВЕЧНИ КРУГ МЛЕЧНОГ ПУТА И СЈЕЋАЊА свака на свој креативан начин артикулише истовремени дијалог са светом и самим собом. Песма КОСМЕТ не понавља већ познате метафоре и версичке реквизите на ову тему већ изузетним, епифанијским стиховима – кристалима позива на размену одбљесака текста и читања. Песма МИХОЉСКА САРАБАНДА црпи своје поетско оваплоћење из понирања у могућности и неистражених предела родног језика.

Песма НЕК СПАВА садржајно је духовита, не и вербално искључива, песнички ефектна, демистификаторска посланица културолошко-књижевној флори и фауни, стереотипима, гестовима, мистификаторству или немоћи. Песме МАЛЕНИМ СЛОВИМА, ДАВНО САМ ПУСТИЛА ПТИЦУ УМА, МА НЕЋЕШ БРЕ, КО ТО ПРИЧА, ЗНАК, КЊИГА, БИБЛИОТЕКА свака из своје екстравертности просуђује о судбини поезије – живота и света.

Бечкерек, септембар 2016.

Радивој Шајтинац

Иво Мунћан
Темишвар

ПРИСЕНИ

Би оне суботе вашар усред Темишвара,
с лецедерским срцима
и другим ђаконијама,
и још потрефи да су увече
(у седам сати у Сали Пиваре)
капамације приређивале еснафски бал
и звона су у облаке ударала.

Би субота и све је лебдело
по пепељари битисања,
а Ђура разбарушен
при лојаници у хладноме собичку
муку мучи
да раздвоји беланце од жуманцета.

Би субота и ноћ би,
и лепршале су у измаглици звезде,
а он озеблим прстима стеже кичицу
док на поњави вечери
Девојка у плавом
точи вина румена и Земљи и Небу.

Би субота,
само не знам тачно која.

**Небојша Вукас
Зрењанин**

БАНАТСКО ЈУТРО

Диже се магла са ливада Баната
јутарња она ко војска у бјегу,
оставља росу, ваљда из ината
и процвале пашњаке као у снијегу.

Сабијене улице паорских здања,
мирис погаче сеоских пећи,
бијеле се кошуље, домаћих ткања,
ал' горштакче снове, треба моћи прећи.

Преживјела кочија и вранаца пар,
команде оштре, кајаси к'о жица
на глави шешир у срцу жар,
и дубоке боре старачког лица.

Молитвом почињем овога јутра,
нека ми опросте горштакче ћуди
ко нема снове, нема ни сутра,
добро јутро, комшије моје, банатски људи.

Снежана Алексић Станојловић
Нови Сад

ЗРНО ЖИТА

Родићу се као
зрно жита...

У неком другом животу
зрно жита
да ти будем...
Да ме
међ` прсте додиром својим
сејеш...
Када никнем,
да ми се радујеш...
Да ме чуваш...
Оком својим да ме
сваког дана грејеш...
У усхиту твојем
да ти растем...
Зрим...
Црницу да ти
позлатим...
Цела у око
да ти уђем...
У жетву, поноситогу,
да те позовем...
Кад ме пожњеш
и српом својим
к`о владарским жезлом
замахнеш, плеву са мене

развејеш,
да ме расплевиш,
разголитиш,
у млин да ме
тако чисту и невину
однесеш,
песму жрвња
да ти, отпевам...
Нестрпљивог
да те учиним,
брашно да ти постанем...
Кроз ситно сито да ме посејеш...

Од мене
хлеб да начиниш,
на асталу твој да руменим, да миришем,
у кришке да се распуцам
и душу твоју гладну нахраним...

Миладин Вукосављевић
Чачак

УДАЉАВАЊЕ ТРАГА

Драгоцен је и потоњи траг те пустоши,
откривен тек над отвореним гробом!
Све заблуде ишчилеше пред њеном раскоши,
Па смо сад суочени само са самим собом!

Све пречице замењене су заобилазном
Путањом, која већ и оплођен цвет удаљи
Од корена, одавно наднетог над празном
Јамом, коју, поново, испуњавају детаљи

Покупљени из древних храмова и мозаика!
Недоумица: да ли је све то крај или почетак
Кружења око сопствене сласти, већ је велика

Пометња, за коју ће тек, из књига, сазнати
Мудраци, који, опет, не признају свршетак
Ујава свирале, за ватром што, поново, пати!

Слободан М. Стефановић
Београд

ДОЛАЗИ СВЕЛОСТ

Посвећено Моми Димићу

Ако слагалица на почетку живота
није комплетирана
никада се неће спојити речи
ни исплести венац прелепих стихова.

Чудесном снагом,
на раскршћу векова, обележио је време путописима,
а великом енергијом поезије
оставио је свој траг у историји немира.

Шта ће рећи Историја
док прати његов пут?
Вероватно ништа!
Заузета ишчитавањем
толиког броја исписаних страница.

Шта ће рећи његова деца
кад схвате ко им је био отац?
Вероватно ништа!
Јер није више крај њих
да га загле.

„Ево, долази светлост!“,
рече Историја,
„она ће обележити пут
којим га испраћа у вечност“.

**Весна Керечки Шарац
Батајница**

НОВИ ПРАВАЦ

То је тај лет који ти не познајеш
Нити ми можеш спржити крила пре ватре
Пламен си непостојећи
Ништарија
Од тебе се папирни авиони одбијају
и падају деци равно у крило
Бежање
Чему
Скривање ван домашаја једноличности.

Данас желим да ћутим
Заборави
Јуче нисам постојала
Мој пад био је случајни ударац
Из ваздуха спуштање
Низ замишљене макете
Које са даљине личе на чиоде
Уприличене да боду
Потом опонашају свеце.

Сутра желим ново сутра
и све једнако да траје
Да останем
Можда склопимо примирје
Потом смислимо прелазак у испране собе
Где одседају изненадни гости
Замаскирани ћошкови постану прошлост

И посребрен есцајг поново заблиста.
Сутра волети треба
Од данас бити другачији!

Оном што је зидовима преградио се
Руком показати небо

Отворити му очи!

Љиљана Фијат
Нови Сад

УЗДРЖАНИМ ШАПАТОМ

Ваља се невреме у дудовом лишћу, слади се наоколо,
после сунца које је пекло као у рерни.
Налик је огромном лонцу у ком се крчкала супа.
Зелена, метална капија, широм отворена, клати се.
Коврча се и вије, по ваздуху, кишних капи коло.
До малопре, било је јако светло и гране на дрвећу нису се
љуљале.
Не може се више седети на трави и осећати срце,
попут локомотиве. Испод хаљине, ситни комади врелине,
док твоја рука спушта се.
Кажем, врло задиханим и уздржаним шапато, руменог
лица,
уђимо под тамноцрвену сенку дуда,
где имамо поглед на, зелено и куштраво од крошње, небо,
испод моких трепавица.

Ђерђ Лајбер
Бечеј

ПРОМЕНЕ

На пластичном крову наше терасе
ритмички удара киша.

На почетку делује као музика,
али после пола сата већ ми смета то несносно
ударање кишних капи и све нервозније гледам
настала језерца у нашој башти.

Из олука све снажније излази вода,
личи на водопад...

Ударање кишних капи
на крову наше терасе
већ ми не смета,
али све чешће гледам поточић,
који све снажније јурца по нашој башти.
Шта ће бити са цвећем, ако га потопа вода?

Ударање кишних капи на крову терасе већ ни не чујем
Све више ме брине докле ће расти вода у малој башти.
Хоће ли цвеће преживети овај потоп?

Маја Јовановић
Дероње

ПУТНИК

Носио ме је ветар неки.
Певао ми је своју песму
и водио куда он жели.
Упознах тада нешто што сам давно видела,
и осетила опет
што сам давно заборавила.
Небо ми се чинило толико малим,
да сам длановима
могла сваки кутак да осетим.
Нигде не нађох твој лик,
бар уклесан, као дашак,
а камоли да чујем твој крик.
Ветар ми те тада није наменио,
од мене те је вешто сакрио.
Мене остави као малу девојчицу,
и вечиту сањалицу.

Радован Синђелић
Богатић

СТУДЕН ХРАСТОВИХ ШУМА

Студен храстових шума покрила је Чегар поље танком
копреном мрака
у трену кад је последња мермер змија изашла из свог
свиленог свлака.

Пробудио се ветар. Чека, шћућурен усред густиша
брезовог шумарка,
да се појави месец и његова златна барка,
да наложи на хоризонту ватру од старих суvaraка сунчева
старамајка.

Славуја шарених пера примирила се чета поред старога
склада
и сове су долетеле на прастару белу леску
окитиле су голубице гране јасена млада
и сиве гугутке миле пале су на дивље јабуке гране као
сребрна киша.

Пробудили су се маслаци и друго цвеће ливада,
сребрне капи речице запршташе по обалском песку.
Светлуцају у тами ситна светла далеког града Ниша.
Бацају светлост бледу, не могу да преброде густу таму и
мрак.

Са црним барјаком на челу свечано умирене старе и младе
вране
да поворку поведу чекају Месечев знак.
Вукови, јелени и срне и ситна дивљач плашна
склопивши примирје ноћас дошли су на опело
јер пре година много на Чегар пољу беше битка једна
страшна
заборавити на њу никад се не би смело.

Изашао је месец изнад вечито будне куле,
у своме црном фраку,
засвирали су паунови у своје виолине,
јастреб са барјаком црним повео је поворку врана по
осветљеном пољу.
И почеле су сетну песму молитву за наше мртве,
шеве и славуји скривени у полумраку.
И зашустало је жито злаћаним својим класом,
кад огласиле су се гугутке прекрасним гласом.
Тад устале су и сене из својих травом скривених рака
са звездом уместо срца слушале су птице из мрака.
И заћутали су сви који су били будни у том чудесном трену
слушавши мелодију како се небу пење и све силније бруји,
други глас су певале прекрасне мале шеве
песму су водили спретно предивни наши славуји.
Код оног великог шанца где барутана беше сенке се
окупише.
И падале су ситне блиставе к'о дијаманти, капи звездане
кише,
кад на трен утихну песма сени се прекрестише, зашуста
трава и цвеће
и тада запева славуј ове заветне речи што су се ношене
ветром надалеко чуле:
– Једном су, само једном они до овог шанца дошли и никад
више неће...
Док је ове куле чегарске ватре гореће...

**Радмила Стојановић
Зрењанин**

СВЕТЕ МЕЛАНИЈЕ МАНАСТИР

Замирисало на земљици благој и смиље и босиље,
блаженој петровградској песникињи, монахињи
Петронији...

Љубав грађења, радост исписа у милој банатској епархији,
У срцу епископа Георгија Летића, манастир заблиста,
изроди миље...

Од 35. лета 20. века, ниче манастир Свете Меланије
и молитвено узраста биље,
Замирисала љубав Господња на епископској Литургији,
Свештенство служи, певница ори, тамјан мирише;
историју спасења пише у хармонији...
Настојатељица брижна, Параскевиног имена,
спаситељно негује духовно биље.

Манастирска чуда нам збори, мудрошћу, благошћу
молитвеном грли,
Баћушки подобан, прота наш Милорадног имена,
саслужујући Бога
прославља и манастиру радосно хрли...
Извор нас цели у капели, то Света Петка по вере снази
здравље дели;
благодат, миље...

Бедеме Светосавља утврђује
брижни наш банатски епископ Никанор,
у вери стамен као бор...
Именом Светог Серафима Саровског, на Литургијама
Славу Господу, узноси хор...
Гостопримна монахиња с именом Светитеља Острошког,
ревнује са матушком и сестринством; наш манастир је
спаса окриље...

Мирјана Трнавац
Гојна Гора, Прањани

У ЗАВИЧАЈУ МОМ

*У завичају мом
згрчени кровови ћуте
и миле воде
и дим по земљи се краде.*

Момчило Настасијевић, Из осаме

Бујале надошле воде
плавиле опустела поља
и коров ижцикљао потом

У завичају мом.

Ни косилица ни жетелаца,
воденица у паучини вене,
празни торови броје задње минуте,

Згурени кровови ћуте.

Кроз прашњаве сокаке по који пас
подвио реп и оборио главу
и последњи човек на брдо оде,

И миле воде.

Само у моме несну
оживи вољено село,
оживе њиве, куће и веранде

И дим по земљи се краде.

Сања Радуловић
Добој

ПРЕПОЛОВЉЕНА ПЈЕСМА

Процеђено вријеме мирује
у стакленој чаши раздвајања.
Бистрина чаше у публици је
(међу одабранима)
тамо је ваздух риједак
и лакше се плива.
Њихова мастила су са краватама
а пера, послушна самообмана.
Зидови су хладнији у дане празника,
тишине гласније.
Прошаренилом екрана
људи боље љубав глуме,
празних погледа и пуних стомака.
Стеже ме обруч лицемјерног ништавила
и пући ће, слутим, ова двострана оловка
када се моја најмлађа пјесма буде заклела
да никада неће прећи мост
с пасошем лажног представљања.

Милан Драшковић
Нови Београд

ЗОРА КРИЈУМЧАРА

С њим се заиста никад не зна!

Кријумчар стихова устаје пре зоре,
другујући с кришком лимуна,
док му чун клизи низ
желатинозно море,
док у даљини нејасни звуци
као бубњеви најављују нови дан.

Обавијен нитима од стихова,
креће се као уклету морепловац
крајоликом на граници земље од снова,
праћен оним љупким химерама,
без којих не може да замисли
своје постојање у овом котлу бесмисла,
где још само рађање лептира
изгледа има неког смисла...

**Јана Радичевић
Голубовци**

**ПОЈАЧАЛО ЗА ФЕНДЕР СТРАТОКАСТЕР
ИЛИ ДАН КОЈИ ОБЕЋАВА**

читати само помоћу свјетла уличне свјетиљке, ноћу
у књижари купујеш књиге
тражиш да ти обришу цијене,
али жучно одбијаш да напишеш посвету Себи,
а кући се наравно
изнова и изнова изненађујеш, за дивљење
колико је само генијалности убила
лијеност
господин Пек је био у праву када је рекао
лијеност јесте зло
а не само живот наопачке
умор те је пришио за кревет
украсни папир никада не бациш, кажеш
требаће
и пишеш само уз помоћ свјетла уличне свјетиљке, ноћу
остаје да се запитам куда послије
I-don` t-care-peak-it-up-it`s-your-job
људи
није се још јавио
ваљда је стигао
дан су покрали конобар таксиста и цвјећарка са херпесом
нема ме у годишњаку јер тако
морá
морá, ухватим занимљиву лексику па ми она побјегне
The Nightmare, kobile kobile kobile Henry

Fuseli Fuseli Fuseli

дан је био

последњи одлазак у зграду

први одлазак у радњу

са музичким инструментима на другом крају града

дан се завршио у посластичари

па у књижари

па на станици

са рјечником за професионалце

и, наравно, почетнике

са извини, не замјери, волим те

коначно присилом признајем

да људима са улице читам причу Монике Вречар

и да су реакције

више него довољне

Др Катарина Кукурузовић
Београд

SIMPLEX

Шта су ми песме до само риме
И шта су риме до пуке речи?
Све што песник говори сад тиме
У злом часу лако ће порећи.

Јер, шта су речи до само слова,
Распоред карактера у низу?
Инспирација да ли је нова
Или строфе теку у репризу?

К`о грозницу кад потакне вирус
Пробије душа кроз два-три стиха,
Ал` ако треба, крикнућу: „Лапсус!
Ниси то ти на крају триптиха!“

Марица Ферхатбеговић
Живинице

ЖЕНА ИЗ ИЗЛОГА ЗА ОДСТРЕЛ

рука на кваки нашег дома
рука несигурна
рука двоумица
стишће челик свјесна да откључава срце
да га баци у свемир
да се распе у вирусе
који ће убити још једну жену из излога за одстрел
вирусе који су се накидали од дрхтаја суза
које су лиле годинама низ олуке наше љубави
само треба закренути мали лук ка звијездама
свемир чека на клупи стрпљиво
а ја се и лета авионом бојим без твоје руке на мом боку
не зовеш ме да останем
не говориш не буди дијете
врата су смеђа
шпијунка зури у мене, и она чека
пита се хоћеш ли сладолед с вишњама
ти одговараш хоћу

Ани Стајкова-Иванова
Пловдив

УШЛО У ЈУЛИ ДРВО ЗЕЛЕНО

Месембрију на обали мора
краси дрвеће прелепих боја,
као да је са Синајских гора,
сваки је цвет, расадник спокоја.

Ушло у јули дрво зелено
привукло га тек стасало лето,
сада ћути тужно, напуштено,
к`о ничије, остављено псето.

Небески огањ по земљи хули,
сумпорно сунце одозго пржи,
шта да се ради такав је јули,
причаће о њему ко издржи.

А све је почело прошле среде,
засјала са неба лопта врела,
па спржила цветове резеде,
над кошницом медоносних пчела.

Баршунасти цвет под сунцем вене,
врелина јула баш му не прија
вапаји његови опијају мене,
лепоту жали сва Месембрија.

Кроз море газе туристи боси
море се ваља, невино пени,
седефне шкољке обали носи,
и чудне слутње буди у мени.

Хоће ли икада ово стати,
хоће ли сунце уништити цвет,
хоће ли наново процветати,
хоћу ли га пољубити опет?

Јоже Бренчич
Врхника

МОРЕ И СТАРАЦ

оног лета нисам размишљао
о светлосним годинама растојања између светова
и полетео сам међу сазвежђа
на крилима израслим након неколико чаша вина
у башти ресторана уз море

за свој свет сам исткао небо
које дотичем својом смелошћу
сунце ми дарује много времена
чак и месецу позајмљује своју светлост
а море блиста у својој хучности

месечев сјај хлади ми чело
црвене руже ограничавају ме својим трњем
морао бих да их затворим у кавез за дивље звери
да не би била опасна та њихова лепота
хоћу да будем као дрвеће које озелени у свако пролеће

речи су као јато црних врана
гракћу гракћу после гозбе са трешњама
незадовољне тиме што су уништиле
кораци одјекују као моја празнина
слутећи гранитне љиљане који ми боје лице

ноћно лице неба је забринуто
кад у зору зазвоне звона
и море је засићено садашњошћу
неће ме више бити кад сунце обоји твоје очи
раскош увек рани и измами сузе

**Александра Сашка Ердег
Суботица**

ВЕЧНИ КРУГ МЛЕЧНОГ ПУТА

Моја смрт
Мој Млечни пут

Душе и духови
Запетљани
У вене и артерије
Мог млечног пута
Испадају
Остављајући млечни траг сенки
На мом склопљеном капку

Једне млечне ноћи
Излазим из млечне постељице
Рађам се
Нова на свом млечном путу

Руке чистим
Поленом млечног цвета

Једем га

Понесена млечним полетом
Облачим своју млечну хаљину

Играм
Плес у млеку

Исписана млечним путем
Млечном врпцом повезана
За свој млечни облак
У њега спуштам
Свој млечни корен

Мој пут
Мој Млечни пут.

Драган Вујовић
Цетиње

СЈЕЋАЊА

Плава врата у црвеној соби
На бијелом зиду жуте слике

Зелени прозори са црним тачкама
Сива у огледалу кафена на поду

Чаша у руци вино на столу
Поглед из угла прозиран и хладан

Напољу мрак унутра тишина
Љубичасте свијеће на кристалном постољу

Лежиш на кревету покривена тајнама
У кожи медвједа са главом вука

Миришеш на прашину
На прошлост на страх

На стотине сјећања
Са оштрим канцама

Илија Вуковић
Подгорица

КОСМЕТ

Косметом се у зору и сада
Прво зажуће кости па сунце
И тако њежно и плаво ниче
Господа свјетлости сјеме

Много је грожђа и гвожђа
Косовом под мушким грлом
Постојбино сва си на костима
Бол у срцу мајци Грачаници

Мудри мермер ћути и носи
Свети крст од тисовине
Да ми божур у круну искује

К`о вјекови Србски звона брује
С` чела равно у Царску планину
И Косовом опет саде винограде.

Александар М. Арсенијевић
Београд

МИХОЉСКА САРАБАНДА

Белим на плавом, нем знамен:
„Кајмакчаланска једанаест“ –
хијероглифска алитерација,
калеидоскопска слова и двоброј,
двери у простор небројив.
Пред капијом света непостојећег
ван орфејских привиђења
несвести столпник, асфалтоусти,
жарим се, распирен пролазношћу.
Кроз вез од пренежног гвожђа,
просед сав, зурим у врт сеновит,
пун снопрстих успомена, не мојих,
и немуштих сенки, сад мојих.
Ко се ту, с врапцима, расцвркутавао?
Ко увис жуборио? Ко сашаптавао
с призрацима се? Ко ме рујеви ројили се?
Ко ме ту невид-рухо саткавале месечине?
Ко ме капале чесме у катран-глухоти?
Чије жлезде у жалости сиње светлוצале?
Чија чудеса ту пресвете обичности –
трокрасност јутра, поднева, вечери...
трострасност младости, зрелости, старости...
нерасплет смеха и трулежности?
Никад то сазнати неће скврн моја.
У михољској сарабанди мог срца
двоструко часовници су снени:

нема прошлости, ни будућности –
ољуштен малтер и смртност нечитка
безгласно бриде у дослуху антифонском
у Кајмакчаланској ми једанаест.

Љубомир О. Вујовић
Београд

МАЛЕНИМ СЛОВИМА

Њена је стварност под челичним оквиром
Иза шкртих речи осећања крије
Невиним осмехом као под панциром
Тајновито чува шта у себи мније

Тек у песми, скидајући тешки оклоп
Кроз малена слова устрепталих чула
Будећи дамаре шири сјај и потоп
Обнажених мисли води пут расула

Стиховима својим и пече и леди
Окренуту збиљу прати мноштвом слика
Док је песмом читам осећај не бледи

Као да божанским недодиром љуби
Подсећа на мит, она Еуридика
А ја неми Орфеј окренут да губи

Вук Стевановић
Београд

НЕКА СПАВА

Поезија...

Садашња поезија, наша поезија, лицемерна, безобразне
метафоре

Које нико не разуме. Ви, седи песниче, који сте се сад
сетили да сте седи,

Па бисте да правите курву од поезије, Ви и Вама слични,
да вас буде срам.

Ви и Вама сличне...

Маторе удаваче, сујетне јаднице, које праве мираз од
поезије,

Ви што свуда носите Ваше збирчице и по петнаест минута
пишете

Увек исте посвете, уз увек нове осмехе.

Ви, што као увек зовете нас, младе глумце, да рецитијемо
Ваше стихове,

Да носимо Ваше грехове, и као нас је срамота,

Јер не разумемо Вашу поезију, Ваше безобразне метафоре,
Ваше дубине...

Стихове од набацаних речи, строфе без реда, песме без
драме и поенте,

Састављене само од лажи и патолошких глупости без
икаквог смисла...

Хиперболе нема нигде, јер ништа не може да се
преувелича.

Нас, децу глуме, децу уметности, децу блокова пуних
графита

Нас, довољно је рећи нас који радимо нешто

Нас, децу бомбардовања, која пуне сале
Осим кад им забране,
Част изузецима ако их има.
А поезија, јадна, није ни чудо што је уснула или мртва,
После тих бомби и рушевина...
Али сте се нашли Ви и Вама слични и Вама сличне да је
будите,
А не због Сунца које објашњава себе биљкама, него због
пара.
Ко зна где је, можда се крије иза стубова Санта Марие,
Можда спава, ако спава, нек буде код Диса, у плавој
гробници,
Можда спава, са очима изнад Вашег зла!

Драган Ј. Ристић
Ниш

МА НЕЋЕШ БРЕ

митови ти нису отворени
нећеш их слепо следити
вера у храброст сумњива ти
нећеш је испоштовати

вазда си понизан Створитељу
нећеш тога никад бити свестан
празнина ти се наклоњено руга
нећеш је ветром преоденути

неспокој ти је у самозабораву
нећеш спасити своју душу
живот ти бременит изузецима
нећеш никада до краја сазрети

у искривљеном огледалу надљудско
нећеш осетити чворове нити око себе
у хармонији крњих доживљаја
нећеш се служити самоодбраном

у празнину уводиш нове заблуде
нећеш се ни старих отарасити
опекла те садашњост прошлошћу
нећеш с вером кренути у будућност

Јелена Марин
Житиште

* * *

давно сам пустила птицу ума
из кавеза
као оковима заувек је прикована
за мртви сјај тла
чини се да су све моје песме
димне завесе мојих страхова
створене да збуне
И доведу у заблуду

**Миодраг Лазаревић
Пожаревац**

КО ТО ПРИЧА

Ко то прича
у празној соби,
откуд тај
бучни разговор?
Као да је
собна тишина
решила да
одговори на
нека врло
важна питања!
Знам једино
да од свега тога
нема ништа и ничега,
осим мене и мрака.

**Биљана Грошин
Меленци**

ЗНАК, КЊИГА, БИБЛИОТЕКА

На самом почетку несигурна линија, тек црта,
краткотрајна шара, додир прста и влажног песка.
Тачка, на обали некој, или у пепелу, украј ватре,
у прабини мекој, неког прадавно ужареног лета,
или игром настао траг, каменом, на зиду пећине.
Потом, клинаст, читљив наговештај мисли,
у тешку, гипку масу урезиван, утапкан...
Каткад, можда, као молерај на зидовима сеоских
кућа, рељефним ваљком...као, првобитна штампа...
Уосталом, Гилгамеш би, да је у могућности,
сада најбоље могао да објасни настајање
записа у влажним глиненим таблицама... Вајани,
осликовани и нацртани идеограми појмова и мисли
на старинским папирима или свитцима папируса...

Александријска древна, на папирусима, у памћењу,
и београдска, шестоаприлска, Ускршња невина суза.
Свратиште ројева сенки и душа уништених књига.
Депо виртуелних надахнућа записаних мисли.
Магазин скровитих истина и безазлених лажи.
Лествичник ка отвореним небесима сазнања.
Метузалем у одорама знакова и симбола.
Вратарка на улазу ка вратницама вечности.
Пандорина кутија наслаганих слојева зала и нада.
Отворена позорница лазурних снова знатижељних људи.
Одскочна даска за путовања у свим правцима.
Арахна за неопрезне, тихе и залудно занесене.
Пристаниште птица загонетне чаробнице Кирке.

Лепљива медуза у непрегледним лавиринтима
мистерија, миленијумима, натапањем, уграђивана.
Непрекидно листање живота, сусрета, титравих
стрепњи, расцветаних сунаца љубави... И, тмина.

Није Одисеј лутао узбурканим морима изгубљен у
у Времену и по Заборављеним далеким просторима.
Лутао је опијен новим сазнањима, непрегледним
ходницима на страницама књига, горд и диваљ,
опчињен, просветљен, и прозиран, ловина не ловац,
ухваћен у замку смислених знакова, скрајнут...

Хомер га је пронашао и извео на светлост дана
и можда, непромишљено проказао Пенелопи.

АКУПУНКТУРА МОЗГА

АКУПУНКТУРА МОЗГА

Око 500 афоризама, који су стигли на Конкурс, показују да је ова кратка форма аутора из Србије и окружења права терапије акупунктуром. И то мозга. Мало боцка, али је лековито. Још је својевремено Јувенал рекао како је у „ово време немогуће не писати сатиру“, а ово време доказује да се у историји човечанства мало шта мења у суштини. Чак и у форми, јер је афоризам тада као и сада убојито оружје мислећих људи.

Ја, као уредник „Политикиног Сатирикона“, а и члан жирија „Банатског пера“ могу да потврдим да су наши људи не само мислећи него и без длаке на језику. А језик им није, као неким политичарима, бржи од памети, већ је обрнуто, по оној народној – „Испеци, па реци“.

Пошто од сатире не може да се живи, срећа је да је већина аутора са конкурса у аматерском статусу. То јест, раде нешто друго, или покушавају да преживе од пензије, што је својеврсни подухват. Зато им предлажем питонизацију: да прогутају прасе, склупчају се и одремају од конкурса до конкурса за сатиру. Ко буде имао среће да добије награду на неком домаћем конкурс, моћи ће да уплати лото листић са осам комбинација. Мало ли је?

Како је у Житишту, па и у Банату, а богоми и у Србији, брале, слобода говора по кафанама и конкурсима, тако је и ово била слободна тема. Било је и политике, хвалила се власт: „У земљи лудака нема опозиције. Сви смо на власти.“ Или: „На нашој политичкој сцени игра представа којој недостаје морални чин“.

Ни спољна политика није прескочена: „Балканске земље су занемариле традиционалне односе. Више не ратују међусобно“. Као и: „Ми поштујемо туђе границе, али и ту има граница“.

Највише је, разуме се, афоризама о гладним стомацима, о три obroка, о оном кост и кожа, народним кухињама.... Са мало маште, могло би то и боље, јер сам и као уредник и као члан разних жирија помало уморан од гладовања, вођа, Сизифа, светла на крају тунела, пензија... Поготово ово последње, јер ме подсећа да сам и сам пензионер, који се кобајаги свесно жртвовао са општу добробит. И та жртва од неколико хиљадарки биће ми надокнађена једног дана. Када ме више не буде. Дотле, нећу да кукам и да бирам афоризме кукумавчења, него само оне добро и духовито смишљене, који су се некада, у она вунена времена, награђивале са неколико година обезбеђених стана и хране.

На жалост, више нико не хапси сатиричаре и то је велики шамар домаћој сатири. Испада оно: „Пси лају, а каравани пролазе“. Али се надам да ће доћи неки бољи дани за сатиру, па ћемо имати времена да у самицама читамо и проучавамо Леца, Радовића, Витезовића, па и Шекспира, зашто да не.

Дотле, перемо савест афоризмима, надајући се да и они који читају ово, то исто раде. Под условом да их гласно читају и памте.

Драгутин Минић Карло

Љубомир Илић
Мала Крсна

**ВИШЕ НЕ ЖИВИМ У ПРАКУ.
ПОКВАРИО МИ СЕ ТЕЛЕВИЗОР.**

Нису сви покојници на оном свету. Неки се крију и по бирачким списковима.

Данас је умро један пензионер. Обдукцијом ће бити утврђено од чега је живео.

Ако ми Европа буде мајка, инцест је неизбежан.

Кад прође и последњи час, биће то наш историјски тренутак.

Прате ме на Твитеру, а прате ме и у цивили.

Витомир Ђурчин
Зрењанин

Човек је наше највеће богатство, али продаја никако да крене.

На самом почетку, извукли смо дебљи крај.

Мењам времешну госпођу за две млађе другарице.
Шифра Југоносталгија.

Руски рулет има све више присталица. Што их је више, све нас је мање.

Молимо се да Бог једном и нас погледа, а он каже:
„Само вас гледам“.

Екрем Мацић

Коњиц

Кад смо отворили масовне гробнице, на површину је испливало братство и јединство.

Лопта је округла, али је као створена за коцку.

Тешко послујем са поштенима. Увек ме преваре.

Положио сам пола испита. Дао сам капару.

Кад је требало да кажем завршну реч, заглавио ми се метак у цеви.

Зоран Додеровић

Нови Сад

Човек је наша највећа промашена инвестиција.

Владин план самозапошљавања успешно је спроведен. Сви партијски кадрови су запослени.

Влада ће више улагати у војску и полицију. Па куд пукло, да пукло.

Не примам мито. Али, ако баш инсистирате...

Није проблем то што неписмени не читају књиге, већ што их пишу.

Милорад Бибин

Зрењанин

Ми поштујемо туђе границе. Али, и ту има граница.

Пензионери, пензије ће вам се повећати на кашичицу, ако дотле не баците кашику.

Само прст на челу може да спречи прст на обарачу.

Младомир Кнежевић

Пожега

Сачувајмо Србију за будуће нараштаје. Нека и они нешто упропасте.

Кажу да ће нас извести на прави пут. Па онда мили моји куд који.

Жалосно је ако политичари мисле оно што причају.

Павица Вељовић

Сурчин

Ко каже да нас је власт покопала? Маса људи и даље излази из земље.

Наши магарци неће липсати. Њима је трава ударила у главу.

Неће се Србија никоме клањати, клонули смо.

Дресирани су неукротиви.

Мирослав Средановић

Београд

Потребно је репризирати партизанске филмове. Тако би окупатори и сада масовно гинули.

Неки Срби су еманциповани. Уместо шајкача,

натакли су фантомке.

Балканске земље су занемариле традиционалне односе. Више међусобно не ратују.

Пљачкаше народне имовине не интересује крађа. Крађа је испод њиховог нивоа.

Братислав Костадинов
Крушевац

Власт нема слуха за народ. Боли је уво.

Наши министри изгледају као да их је једна странка родила.

Ако не миришете власт, то смрди на издају.

Глуво доба је право време за пригушивач.

Драган Матејић
Крушевац

У земљи лудака нема опозиције. Сви смо на власти.

Неке нам душевне болнице немају директоре. Нико није толико луд.

Тражим два сведока која нису ништа видела.

Лакше мало са хапшењима. Оставите мало места и за себе.

Боран Поповић
Церовац, Шабац

Узалуд су нам проходни сви путни правци кад не можемо доћи себи.

Пристајем бити магарац, под условом да ме вежу за државне јасле.

Дајте нам бар мало попуста. Србија је ваша стара муштерија.

Не брините за оне који су залутали у политику. Наћи ћете их у сатири.

Игор Кришан
Зрењанин

Минирају нас на сваком кораку. Прећи ћемо ми и преко тога.

Не терајте ме да вам откријем колико сам новца украо. Задржаћу то за себе.

На нашој политичкој сцени игра представа којој недостаје морални чин.

Абдурахман Халиловић-Ахил
Ријека

Полиција има посла са онима који немају посла.

Толико смо сити ничега, да смо гладни свега.

Парама се не може све купити. Потроше се.
Везани смо за Исток, а лајемо на Запад.

БЕЛЕШКЕ О АУТОРИМА

Милана РАЈИЋ, рођена је 22.10.1988. године у Зрењанину. Основне академске студије на Одсеку за српску књижевност и језик Филозофског факултета у Новом Саду завршила је 2011. године. Звање мастер професора српске књижевности и језика стекла је 2013. године, одбраном тезе о ликовима свештеника у *Сеобама* и *Другој књизи Сеоба* Милоша Црњанског. Њен мастер рад је у јуну 2014. године награђен првом Бранковом наградом Матице српске. Ради као наставник српског језика у Основној школи „Никола Тесла“ у Банатском Карађорђеву. Објавила је есеј „Пукотина могућности“.

Александар БЈЕЛОГРИЋ

Надежда МИХАЈЛОВИЋ, рођена је 1940. године у Алексинцу. Завршила је основне академске студије на Одсеку за англистику на Филозофском факултету у Београду. Објавила је 11 књига. Пише поезију, прозу, хаику и књиге за децу. Радове објављује у часописима и хаику новинама. Живи у Нишу.

Даринка КРУНИЋ БЈЕЛИЦА, рођена 1945. године у Белом Камену, Прокупље, професор српског језика и књижевности у пензији. Од 2010. објављује песме и приче. Награђивана на књижевним конкурсима. Објавила две књиге прозе. Живи у Обреновцу.

Драган МАТЕЈИЋ, Крушевац.

Драган ФЕЛДИЋ, Пожаревац.

Јован Н. БУНДАЛО, рођен 1948. године у Савском Мосту. Пише песме и приче. Објавио је шест збирки песама, једну књигу прича, књигу песама за децу, три збирке песама, збирку родољубиве поезије и један роман. Живи и ради у Београду.

Веселин МИЛИЋЕВИЋ, Врбас.

Душан МИЛИЋЕВ, рођен 1949 године у Међи, књижевник и новинар. Студирао у Загребу и Београду. Пише поезију, прозу, књижевну критику, афоризме. Објавио три збирке поезије. Заступљен у више заједничких зборника и објављује у књижевним часописима. Живи и ради у Житишту.

Мирослав СРЕДАНОВИЋ, рођен је 1936. године,

Вучија, Требиње. Дипломата у пензији. Објавио је шест књига афоризама. Пише и кратку причу. Живи у Београду.

Јелена КУЈУНЦИЋ, рођена у Баставу код Осечине. Пише приче и афоризме. До сада има четири објављене књиге. Добитница више награда и признања. Заступљена у многим зборницима прозе и поезије. Живи у Мајуру.

Биљана ДИМИТРИЈЕВИЋ МАРТИНОВ, рођена 1944. године у Башаиду, дипломирани економиста у пензији. Пише песме, приче и афоризме. Учествује на књижевним конкурсима и заступљена је у неколико зборника. Објавила је четири књиге: „Осмех кроз сузе” , „Печати судбине”, „Породице из старог краја“ и „Проклетство недужних“. Живи у Зрењанину.

Данијела МИЛОСАВЉЕВИЋ, рођена 1965. године у Зрењанину. Ради као пројектант и програмер на развоју софтверских система. Од 2012. враћа се писању кратких прича. Приче су јој заступљене у зборницима, електронским и књижевним часописима. Живи и ради у Новом Саду.

Данијела БОЖИЧКОВИЋ РАДУЛОВИЋ-МИЛАНОВА, рођена 1968. године у Вршцу. До сада написала пет прозних дела. Награђивана на књижевним конкурсима. Песме и приче објављене су јој у преко 30 зборника, објављује у књижевним новинама, илустрованим часописима и на интернет блоговима. Своје књиге сама илуструје. Директорка Библиотеке у Петровцу на Млави.

Мирјана ЂАПО, рођена 1950. године у Смедереву. Завршила Филолошки факултет у Београду. Објавила десет књига. Пише поезију, прозу и афоризме. Добила више престижних награда и признања. Заступљена у антологијама и заједничким збиркама. Превођена на више језика. Носилац „Златне значке“ Културно просветне заједнице Србије. Живи и ради у Брчком.

Марија ВУЈОВИЋ, рођена 1940. године у Книну. Дипломирала на Филолошком факултету у Београду. Песме и приче су јој објављиване у зборницима и часописима. Објавила једну збирку прича и песама. Живи у Бечеју.

Слободан М. СТЕФАНОВИЋ, рођен 1948. године у Београду. Објавио шест књига. Више пута награђиван на

књижевним конкурсима. Заступљен у више антологија и збирки за прозу, поезију и афоризме. Живи у Београду.

Радивој ШАЈТИНАЦ, рођен 1949. године у Зрењанину. Пише поезију, прозу, књижевну и ликовну критику, преводи с руског и енглеског језика, бави се и драматургијом. Члан је Удружења књижевника Војводине. Живи и ради у Зрењанину.

Иво МУЊАН, рођен 1943. године у Варјашу, Тимишка жупанија. Дипломирао на Филолошком факултету букурешког Универзитета, Одсек српски језик и књижевност и румунски језик и књижевност. Објавио преко осамдесет књига. Члан је Савеза писаца Румуније и Удружења књижевника Србије. Заступљен у бројним антологијама поезије, прозе и дечије књижевности објављеним у Румунији и Србији. Добитник је многих престижних књижевних награда. Живи и ствара у Темишвару.

Небојша ВУКАС, Зрењанин.

Снежана АЛЕКСИЋ СТАНОЈЛОВИЋ, рођена 1962. године у Београду. Дипломирала на Педагошком факултету у Сомбору. Пише поезију, есеје, књижевне рецензије и осврте, путописе и информативне текстове. Пише на српском и македонском језику. Објавила две збирке песама. Обе књиге су на македонском и српском језику. Песме су јој препеване на: енглески, хрватски, италијански, бугарски, албански, турски, арапски, словеначки и мађарски језик. Добитник више признања и награда. Ради и ствара у Новом Саду.

Миладин ВУКОСАВЉЕВИЋ, Чачак.

Весна КЕРЕЧКИ ШАРАЦ, рођена 1959. године у Земуну. Послодавац и директор у својој Агенцији за књиговодствене услуге. Објавила три књиге поезије. Многе песме су јој објављиване у зборницима и књижевним часописима. Добитник је више награда. Председник је књижевног клуба „Сцена Црњански“ у Београду, а такође члан више књижевних клубова, као и других културно-уметничких група. Живи у Батајници.

Љиљана ФИЈАТ, рођена 1959. године у Зрењанину. Дипломирала је на Економском факултету у Суботици. Магистрирала (1997.) и докторирала (2010.) на Економском

факултету у Београду. Похваљивана је и награђивана. Песме су јој заступљене у двадесетак зборника. Објавила је две збирке поезије. Члан је Савеза књижевника у отаџбини и расејању. Живи у Новом Саду.

Ђерђ ЛАЈБЕР, рођен 1943. године у Бачком Петровом Селу. Пише песме, новеле, хумореске, афоризме. 1971. године завршава новинарску школу. До пензионисања ради као новинар и уредник у *Magyar Szó*-а. Своје хумористичке, сатиричне прилоге објављује у листовима и радио емисијама у земљи и иностранству. Присутан у антологијама југословенских и војвођанских хумориста. Више пута награђиван. Објавио 3 књиге на мађарском језику. Живи у Бечеју.

Маја ЈОВАНОВИЋ, из Дeroња. Рођена 1983. године у Одацима. Ради као педагошки асистент и као наставник ромског језика са елементима националне традиције и културе. Пише љубавну поезију, песме за децу, сакупља, истражује и бележи усмену незаписану ромску књижевност и народне умотворине. Награђивана.

Радован СИНЂЕЛИЋ, рођен 1994. године у Сремској Митровици. Завршио школу примењене уметности у Шапцу. Живи у Богатићу.

Радмила СТОЈАНОВИЋ, рођена у Санском Мосту. Завршила Филозофски факултет у Новом Саду. прозу и поезију је публиковала у зборницима и часописима. Живи и ради у Зрењанину.

Мирјана ТРНАВАЦ, рођена 1950. године у Тополи. Економски техничар у пензији. Песме објављује у часописима. Вишеструко награђивана. Заступљена у зборницима. 2010. године објавила збирку песама „На раскршћима успомена“. Живи у Прањанима.

Сања РАДУЛОВИЋ, рођена 1975. године у Тешњу, Босна и Херцеговина. Пише кратку прозу и лирску поезију. Песме су јој заступљене у преко 40 зборника и заједничких збирки поезије. Песме су јој превођене на бугарски језик. Награђивана. Објавила књигу поезије. Живи у Добоју.

Милан ДРАШКОВИЋ, рођен 1951. године у Београду. Пише песме и хаику поезију. Објавио три збирке прича.

Заступљен у зборницима, антологијама и часописима. Живи у Новом Београду.

Јана РАДИЧЕВИЋ, рођена 1997. године у Подгорици. Ове године уписана немачки језик и књижевност на Филолошком факултету у Никшићу. Пише поезију. Члан је Форума младих писаца Културно информативног центра „Будо Томовић“, у чијем зборнику има неколико објављених песама. Живи у Голубовцима, Црна Гора.

Др Катарина КУКУРУЗОВИЋ, рођена 1976. године у Земуну. Завршила је Медицински факултет Универзитета у Београду. Пише кратке приче и поезију на српском и енглеском језику. Песме су јој заступљене у часописима и зборницима. Живи у Београду.

Марица ФЕРХАТБЕГОВИЋ, рођена 1959. године у Живиницама, Босна и Херцеговина. Ради у Основној школи као наставник матерњег језика и књижевности. Пише поезију. Објавила две збирке песама. Заступљена у зборницима. Живи у Живиницама.

Ани СТАЈКОВА-ИВАНОВА, рођена 1955. године у Свежену крај Пловдива, Бугарска. Завршила је студије библиотекарства. Пише поезију и кратке приче. До сада је објавила шест збирки поезије. Добитник је значајних награда и признања на књижевним конкурсима у Бугарској, Србији, Босни и Херцеговини и Црној Гори. Живи у Пловдиву, Бугарска.

Јоже БРЕНЧИЧ, рођен 1950. године у Страхињу, Крањ. Песме пише од шеснаесте године. Заступљен у зборницима. Добитник разних признања Објавио двојезичну збирку „песама на словеначком и српском језику. Живи у Републици Словенији, Врхника.

Александра Сашка ЕРДЕГ, рођена 1975. године у Суботици. По занимању је дипломирани васпитач. Пише песме и кратке приче које је до сада објављивала у заједничким књигама и зборницима. Живи у Суботици.

Драган ВУЈОВИЋ, рођен на Цетињу. Студира филозофију у Никшићу. Пише песме. Живи у Цетињу.

Илија ВУКОВИЋ, рођен 1948. године. Поезију објављује скоро у свим књижевним часописима. Објавио је пет

књига поезије. Заступљен је у више антологија и зборника поезије. Добитник је награде за поезију и за песме о вину. Живи у Подгорици.

Александар М. АРСЕНИЈЕВИЋ, пише поезију и прозу. Објавио је пет књига. Награђиван. Заступљен је у неколико антологија и шездесетак зборника поезије и прозе. Текстови су му превођени на руски, француски и енглески језик. Живи у Београду.

Љубомир О. ВУЈОВИЋ, рођен 1952. године у Загребу. Дипломирани правник, запослен на Правном факултету Универзитета у Београду. Објавио осам књига. Добитник је више књижевних награда и признања за поезију, прозу и афоризме. Објављивао у заједничким књигама, зборницима, периодици и антологијама. Живи и ради у Београду.

Вук СТЕВАНОВИЋ, рођен 1995. године у Београду. Пише поезију. Награђиван. Песма му је објављена у зборнику. Живи у Београду.

Драган Ј. РИСТИЋ, рођен 1948. године у Нишу. Пише кратке приче, афоризме, поезију и хаику поезију. Хаику му је превођен на 14 језика и добио је 63 награде за хаику. Објавио је четири књиге кратких прича, две књиге афоризама и десет књига хаику поезије. Главни уредник „Хаику новина“. Живи у Нишу.

Јелена МАРИН, Житиште.

Миодраг ЛАЗАРЕВИЋ, рођен 1954. године у Пожаревцу. Пише поезију и прозу и његови радови се налазе у многим зборницима и антологијама, а пише и драмске текстове. Добитник је више књижевних награда и признања. Објавио је 14 књига кратких прича, афоризама, поезије и два романа. На Радио Пожаревцу има две емисије. Објављује хумореске и афоризме. Живи и ради у Пожаревцу као васпитач у Дому ученика средњих школа.

Биљана ГРОШИН, рођена у Меленцима. Завршила Вишу педагошку школу, смер ликовно васпитање у Новом Саду. Изузетно се остварила као ликовни педагог. Пише од основне школе. Песме су јој објављиване у тридесет зборника. Награђивана и похваљивана за поезију. Живи у Меленцима.

Драгутин МИНИЋ **КАРЛО**, Београд, сатиричар, хумориста, афористичар.

Љубомир ИЛИЋ, рођен 1951. године. Пензионисани здравствени радник. Пише афоризме и хумористичку прозу. Објавио је три књиге афоризама и две књиге сатирично-хумористичке прозе. Заступљен у многобројним зборницима сатире и хумора. Објављује у дневној штампи и електронским часописима за сатиру и хумор. Живи у Малој Крсни.

Витомир ЋУРЧИН, рођен 1948. године у Зрењанину. По занимању је дипломирани инжењер електронике и телекомуникација у пензији. Пише кратке приче, афоризме и политичке колумне. Радови су му објављивани у зборницима и интернет порталима..живи у Зрењанину.

Екрем МАЦИЋ, рођен 1966. године у Височици. Објавио 10 књига афоризама, једну књигу прича и 3 књиге поезије. Заступљен у више антологија, зборника и панорама. Више пута награђиван. Превођен на енглески, француски, шпански, арапски, немачки, италијански, пољски, бугарски, румунски и македонски. Живи у Коњицу.

Зоран ДОДЕРОВИЋ, рођен 1960. године у Новом Саду. Пише кратке приче, афоризме и хаику. Радове је објављивао у бројним публикацијама у земљи и иностранству. Награђиван. Аутор збирке хаику „Заступљена река” и коаутор је књига: „Раскршће ветрова” и „ПреЗЕНТ анегдоте”. Живи у Новом Саду.

Милорад БИБИН, рођен 1951. године у Меленцима. Поред енигматике бави се писањем. Објавио је пет књига афоризама и две књиге поезије за децу. Више пута награђиван. Сарађује са домаћим листовима, часописима и радио станицама. Живи и ради у Зрењанину.

Младомир КНЕЖЕВИЋ, рођен 1955. године у Липници код Чачка. Пише савремену поезију и афоризме. Објављивао у књижевним новинама и часописима. Превођен на македонски и арапски језик. Заступљен у зборницима и заједничким књигама. До сада је објавио шест збирки песама. Живи у Пожеги.

Павица ВЕЉОВИЋ, рођена 1978. године у Новом Саду. Пише афоризме, приче, есеје, песме, цртице, скичеве за ТВ извођење. Објавила књигу афоризама. Живи у Сурчину.

Братислав КОСТАДИНОВ, рођен 1975. године у Крушевцу. Дипломирао на Економском факултету у Нишу. Пише афоризме које објављује у новинама, хумористичким часописима. Добитник је признања на фестивалима хумора и сатире и књижевним конкурсима. Живи у Крушевцу.

Боран ПОПОВИЋ, рођен 1967. године. Пише сатиричне песме, приче и афоризме, које објављује у емисији „Чивијашка вртешка“ на радио-Шапцу и електронском часопису „Носорог“ из Бања Луке. Живи у Церовцу.

Игор КРИШАН, рођен 1982. године у Кикинди. По занимању дипломирани економиста. Пише афоризме и објављује их у новинама, хумористичким и електронским часописима. Награђиван. Живи у Зрењанину.

Абдурахман ХАЛИЛОВИЋ-АХИЛ, рођен 1958. године у Корају, Босна и Херцеговина. Пише афоризме које објављује у штампаним и електронским часописима. Заступљен је у више антологија и збирки афоризама. Добитник је признања на фестивалима хумора и сатире и књижевним конкурсима. Објавио књигу афоризама. Живи у Ријеци.

Реч уредника

Поштовани читаоци,

Још једно „Банатско перо“ је завршено. Објављен је шеснаести зборник одабраних радова под насловом „Листање живота“. Жири у саставу Александар Бјелогрлић, Радивој Шајтинац и Драгутин Минић Карло је за објављивање одабрао 15 прича, 29 песама и 52 афоризма. А, на адресу Библиотеке је стигло 1698 радова од 251 аутора-141 прича, 561 песма и 995 афоризама. Своје радове су послали књижевни ствараоци из Румуније, Хрватске, Црне Горе, Бугарске, Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине, Словеније, Македоније, Србије.

Најбољи радови по оцени жирија су:

*прича „Оптимиста“ Јелене Кујунџић из Мајура,
песма „Присени“ Иве Мунћана из Темишвара, и
афоризам Љубомира Илића из Мале Крне:*

„Више не живим у мраку. Покварио ми се телевизор.“

Препоруку за објављивање и наслов зборника, дала је професор српског језика и књижевности мр. Милана Рајић, која је надахнутим приказом и насловом „Листање живота“ објединила жанровски разнородан зборник. У свом закључку Милана Рајић сажима концепцију конкурса, пристигле радове, рад жирија реченицама:

„Жива рецепција, овог на почетку распричаног, при средини распеваног, а напоследку заједљивог Зборника – родиће се тек на длановима знатижељних читалаца. Они ће читајући људе од пера, људе од папира приступити истинском, сублимисаном листању живота.“

Захваљујемо се свима који су учествовали на 16. Књижевном конкурсy „Банатско перо“ Библиотеке „Бранко Радичевић“ и Клуба књиге. Поносни смо на број пристиглих радова и почаствовани што је учествовало много аутора из региона. То нам је потврда да смо на добром путу, али и подстрек за наредне године и следеће конкурсе.

Уз честитке ауторима чији су радови проглашени за најбоље на овогодишњем конкурсy, и свима чији су радови одабрани за објављивање, захвалност упућујемо и члановима жирија, рецензенткињи, Штампарији „Ситопринт“, сарадницима и пријатељима Библиотеке и Клуба књиге.

А вама, драги читаоци, са радошћу препоручујем нови зборник јер ћете на његовим страницама пронаћи много љубави, среће, радости, али и туге и сете, необичних судбина, које су могле бити и Ваше. А све је то живот који свакодневно листамо и живимо, али и оплемењујемо лепим речима, жељама, сновима које ћете надам се пронаћи у овогодишњем зборнику-„Листање живота“.

До следећег „Банатског пера“, до новог сусрета, срдачно Вас поздрављам

Весна Ћук

САДРЖАЈ

Милана Рајић, **Листање живота** / 5

ЉУДИ ОД ПАПИРА

Александар Бјелогрић, **Сапутници ускрели са хартије** / 15

Надежда Михајловић, **Урушена туглара** / 24

Даринка Крунић Бјелица, **Алекса Радов** / 28

Драган Матејић, **Шљиве ранке** / 31

Драган Фелдић, **За једнократну употребу** / 34

Јован Н. Бундало, **Чико може једну станицу** / 37

Веселин Милићевић, **Псећи мени** / 41

Душан Милићев, **Вучји дозов** / 45

Мирослав Средановић, **Старији брат** / 48

Јелена Кујунџић, **Оптимиста** / 52

Биљана Димитријевић Мартинов, **И то је љубав** / 56

Данијела Милосављевић, **Људи од папира** / 58

Данијела Божичковић Радуловић-Миланова,

А то се дешава другима / 60

Мирјана Ђапо, **Бајка или обична прича** / 67

Марија Вујовић, **Не плачи, лудо моја** / 70

Слободан М. Стефановић, **Место за љубав** / 74

ЈОШ ЈЕДНО БАНАТСКО ПЕРО

Радивој Шајтинац, **Још једно Банатско перо** / 79

Иво Мунћан, **Присени** / 82

Небојша Вукас, **Банатско јутро** / 83

Снежана Алексић Станојловић, **Зрно жита** / 84

Миладин Вукосављевић, **Удаљавање трага** / 86

Слободан М. Стефановић, **Долази светлост** / 87

Весна Керечки Шарац, **Нови правац** / 88

Љиљана Фијат, **Уздржаним шапатам** / 90

Ђерђ Лајбер, **Промене** / 91

Маја Јовановић, **Путник** / 92

Радован Синђелић, **Студен храстових шума** / 93

Радмила Стојановић, **Свете Меланије манастир** / 95

Мирјана Трнавац, **У завичају мом** / 97

- Сања Радловић, **Преполовљена пјесма / 98**
Милан Драшковић, **Зора кријумчара / 99**
Јана Радичевић, **Појачало за фендер стратокастер или дан
који обећава / 100**
др Катарина Кукурузовић, **Simplex / 102**
Марица Ферхатбеговић, **Жена из излога за одстрел / 103**
Ани Стајкова-Иванова, **Ушло у јули дрво зелено / 104**
Жоже Бренчич, **Море и старац / 106**
Александра Сашка Ердег, **Вечни круг млечног пута / 108**
Драган Вујовић, **Сјећања / 110**
Илија Вуковић, **Космет / 111**
Александар М. Арсенијевић, **Михољска сарабанда / 112**
Љубомир О. Вујовић, **Маленим словима / 114**
Вук Стевановић, **Нека спава / 115**
Драган Ј. Ристић, **Ма нећеш бре / 117**
Јелена Марин, **Давно сам пустила птицу ума / 118**
Миодраг Лазаревић, **Ко то прича / 119**
Биљана Грошин, **Знак, књига, библиотека / 120**

АКУПУНКТУРА МОЗГА

- Драгутин Минић Карло, **Акупунктура мозга / 125**
Љубомир Илић / 127
Витомир Турчин / 127
Екрем Мацић / 128
Зоран Додеровић / 128
Милорад Бибин / 128
Младомир Кнежевић / 129
Павица Вељовић / 129
Мирослав Средановић / 129
Братислав Костадинов / 130
Драган Матејић / 130
Боран Поповић / 131
Игор Кришан / 131
Абдурахман Халиловић-Ахил / 131

- Белешке о ауторима / 132
Весна Ђук, Реч уредника / 140

ЛИСТАЊЕ ЖИВОТА

Издавач:
Библиотека "Бранко Радичевић"
Житиште
За издавача:
Весна Ћук
Уредник:
Весна Ћук

Рецензент:
Милана Рајић
Лекторисање:
Милана Рајић
Прелом и припрема:
Кристина Чикош Рапајић

Штампа и повез:
Штампарија „Ситопринт“ Житиште
Ликовно решење корица:
Штампарија „Ситопринт“

Тираж: 300
ISBN 978-86-89687-21-7

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
821.163.41-82(082.2)

ЛИСТАЊЕ живота / [уредник Весна Ћук]. - Житиште : Библиотека "Бранко Радичевић", 2016 (Житиште : Ситопринт). - 141 стр. ; 21 cm
"Зборник одабраних радова са књижевног конкурса 'Банатско перо' Библиотеке 'Бранко Радичевић' и Клуба књиге 'Бранко Радичевић'" --> стр. 2. - Тираж 300. - Стр. 5-12: Листање живота / Милана Рајић. - Белешке о ауторима: стр. 132-139. - Реч уредника: стр. 140-141.
ISBN 978-86-89687-21-7
COBISS.SR-ID 308919047

ISBN 978-86-89687-21-7